

Īpašais ziņojums

Gāzes piegādes drošība Eiropas Savienībā

ES satvars palīdzēja dalībvalstīm reaģēt uz krīzi, tomēr nav iespējams uzskatāmi parādīt dažu krīzes reaģēšanas pasākumu ietekmi

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Saturs

	Punkts
Kopsavilkums	I–VII
Ievads	01–12
Ilgtermiņa un īstermiņa izaicinājumi saistībā ar gāzes piegādes drošību Eiropas Savienībā	01–03
ES tiesiskais regulējums attiecībā uz gāzes piegādes drošību un finansējums	04–08
ES reakcija uz gāzes krīzi	09–12
Revīzijas tvērums un pieeja	13–17
Apsvērumi	18–69
ES satvars aptvēra visus gāzes piegādes drošības aspektus, bet ne vienmērīgi	18–52
ES joprojām izstrādā cenas pieņemamības sistēmu, ar kuru papildināt pieejamības sistēmu	19–26
Ar Regulu (ES) 2017/1938 izveidotā piegādes drošības vide ir veicinājusi dalībvalstu sadarbību, bet nav izpildīti daži no Regulas galvenajiem nodevumiem	27–44
Kopīgu interešu projektu atlase bija sarežģīta, un projektu iznākumi nav skaidri	45–50
Nepietiekams progress saistībā ar oglekļa uztveršanu, izmantošanu un uzglabāšanu varētu pakļaut riskam ilgtermiņa piegādes drošību	51–52
ES krīzes reaģēšanas pasākumi deva spēcīgus signālus tirgum, bet bieži vien nevar uzskatāmi parādīt, ka ir sasniegti izvirzītie mērķi	53–69
Gāzes pieprasījuma samazinājums par 15 % panākts, pateicoties dalībvalstu darbībām, kā arī augstām cenām un siltai ziemai	54–56
ES mēroga gāzes krātuvju papildīšanas pienākums tika izpildīts, sekojot iepriekšējai praksei, un radīja lielāku noteiktību	57–59
Pastāv riski, kas saistīti ar gāzes cenas griestu iespējamu aktivizēšanu	60–61
Mehānisms “AggregateEU” ir izraisījis interesi tirgū, bet nepietiek datu, lai izdarītu secinājumus par ieguvumiem no šā mehānisma	62–66

Starptautiskās darbības izvēšana deva spēcīgu vēstījumu, bet maz iespēju sasniegt Komisijas izvirzītos mērķus 67–69

Secinājumi un ieteikumi 70–77

Pielikumi

I pielikums. EISI finansējums būvniecības kopīgu interešu projektiem

II pielikums. To gāzes KIP karte, kuri saņēma EISI finansējumu būvniecībai

Saīsinājumi

Glosārijs

Komisijas atbildes

Laika grafiks

Revīzijas darba grupa

Kopsavilkums

I Starptautiskā Enerģētikas aģentūra definē enerģētisko drošību kā “energoresursu nepārtrauktu pieejamību par pieņemamu cenu”. Gāzes piegādes drošības garantēšanā Eiropas Savienībā kopīgi līdzdarbojas gāzes uzņēmumi, dalībvalstis un Komisija. Ņemot vērā to, ka vairāk nekā 80 % ES izmantotās dabasgāzes ir importēta, gāzes piegādes drošība ir kritiski svarīga ES labklājībai un turībai. Straujā atteikšanās no Krievijas gāzes importa, kas veidoja 45 % no visa ES gāzes importa pēdējā gadā pirms Krievijas iebrukuma Ukrainā (2021. gads), izraisīja piegādes krīzi, kas savukārt radīja strauju cenas kāpumu.

II Šajā ziņojumā analizēts, vai ES politikas satvars un rīcība gāzes piegādes drošības atbalstam ir bijusi efektīva. Mēs aplūkojam satvaru, kurš darbojās Eiropas Savienībā pirms krīzes, kā arī ES reakciju uz krīzi. Izvēlējamies šo tematu, ņemot vērā ES ļoti lielo atkarību no importētās gāzes un bezprecedenta piegādes drošības problēmas, ar ko ES saskaras kopš 2022. gada sākuma. Mūsu konstatējumi var palīdzēt gan pilnveidot ES gāzes piegādes drošības satvaru apstākļos, kad tiek pārtraukta Krievijas gāzes izmantošana, gan palīdzēt ES līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti.

III Mūsu vispārējais konstatējums ir tāds, ka, lai gan ar ES satvaru tika risināta gāzes piegādes drošība (tiesa gan – nevienmērīgi), bieži vien nav iespējams uzskatāmi parādīt, vai ir sasniegti krīzes reaģēšanas mērķi. Konstatējam, ka dažas ES darbības, kuras jau bija īstenotas ilgu laiku, palīdzēja nodrošināt dabasgāzes piegādi, īpaši krīzes laikā, un veicināja dalībvalstu sadarbību. Tomēr ES piegādes drošības sistēmā netiek sasniegti daži no svarīgākajiem nodevumiem, un ES tikai nesen ir sākusi izstrādāt cenas pieņemamības sistēmu saistībā ar gāzes piegādes drošību. Ne vienmēr ir acīmredzama to pasākumu ietekme, kas veikti, reaģējot uz gāzes padarīšanu par ieroci Krievijā, un ir radušies jauni izaicinājumi, proti, ES pieaugošā paļaušanās uz sašķidrināto dabasgāzi un vajadzība dekarbonizēt daļu no ES gāzes patēriņa. Līdz 2023. gada beigām ES bija sekmīgi dažādojusi piegādi, atsakoties no Krievijas gāzes, un bija pārvarējusi cenas pieņemamības krīzi. Cena 2023. gadā stabilizējās un vidēji bija aptuveni 45 EUR/MWh, t. i., divreiz lielāka nekā pirms krīzes.

IV Viens no mērķiem, pieņemot Regulu (ES) 2017/1938 par gāzes piegādes drošību, bija izvērst reģionālo sadarbību un dalībvalstu solidaritāti. Regulā ir iekļauta prasība katrai dalībvalstij reizi četros gados ziņot par riska novēršanu un reaģēšanu. Mēs konstatējam, ka 2019. gada ziņošanas kārtā 18 dalībvalstis nebija pabeigušas ziņošanas procesu attiecībā uz preventīvās un ārkārtas rīcības plāniem, bet divas citas dalībvalstis ziņojumus neiesniedza vispār. Tajā pašā laikā dalībvalstu grupām ir jāsagatavo reģionālie riska izvērtējumi. Komisija konstatēja, ka visi 2019. gadā dalībvalstu grupu sagatavotie reģionālie riska izvērtējumi bija nepilnīgi. Komisija ir norādījusi, ka būtu jāmaina un jāuzlabo ziņošanas procesi, un lielākā daļa dalībvalstu vēlētos procesu vienkāršošanu.

V Mēs konstatējam, ka ES sistēma kritiskāko gāzes infrastruktūras projektu atlasei ("kopīgu interešu projekti") ir sarežģīta, tajā ir izmantoti trīs dažādi novērtējumi, ir daudzi posmi un virkne ieinteresēto personu. Konstatējam arī, ka projektu iznākumi nav skaidri, tāpēc ir grūti novērtēt kopīgu interešu projektu īstenošanas rādītājus, kā arī šā statusa (kopīgu interešu projekts pretstatā cita veida projektiem) pievienoto vērtību.

VI Reaģējot uz gāzes krīzi, ES ieviesa vairākus pasākumus, lai uzlabotu gāzes uzglabāšanu, samazinātu un agregētu pieprasījumu un izvairītos no krasa cenas kāpuma. Mēs konstatējam, ka daži pasākumi veicināja piegādes drošību, atbalstot pieprasījuma samazināšanu vai nodrošinot pietiekami piepildītas gāzes krātuves. Citiem krīzes reaģēšanas pasākumiem (gāzes cenas griesti, pieprasījuma agregēšana un starptautiskās darbības izvēršanas koordinācija) ietekmi nevar pierādīt.

VII Pamatojoties uz saviem konstatējumiem, mēs iesakām Komisijai:

- pabeigt ES gāzes cenas pieņemamības sistēmas izstrādi;
- optimizēt dalībvalstu ziņošanu par gāzes piegādes drošību un pārskatīt reģionālās sadarbības struktūru;
- uzlabot kopīgu interešu projektu īstenošanas pārredzamību.

Ievads

Ilgtermiņa un īstermiņa izaicinājumi saistībā ar gāzes piegādes drošību Eiropas Savienībā

01 Šajā ziņojumā izmantojam enerģētiskās drošības definīciju, ko gāzes piegādes drošības kontekstā lieto Starptautiskā Enerģētikas aģentūra (IEA): “energoresursu nepārtraukta pieejamība par pieņemamu cenu”¹. IEA nošķir ilgtermiņa un īstermiņa enerģētisko drošību. Ilgtermiņa drošība nozīmē savlaicīgas investīcijas, tādējādi garantējot energoapgādi atbilstoši ekonomikas attīstībai un vides vajadzībām, savukārt īstermiņa drošība attiecas uz energosistēmas spēju reaģēt uz piegādes satricinājumiem. Ar dabasgāzi (turpmāk – “gāze”) saistītā klimata dimensija kļūst aizvien svarīgāka, jo ES mērķis ir pakāpeniski atteikties no fosilā kurināmā vai samazināt to radītās emisijas, tāpēc tiek izvērstas oglekļa uztveršana, izmantošana un uzglabāšana (CCUS), lai līdz 2050. gadam panāktu klimatneitralitāti².

02 2021. gadā, kas bija pēdējais gads pirms Krievijas iebrukuma Ukrainā un no tā izrietošās gāzes krīzes, ES patērēja 421 miljardu kubikmetru (mljrd. m³) gāzes, kas veidoja 24 % no mūsu enerģijas. Taču patēriņš dažādās ES dalībvalstīs krietni atšķirās (sk. [1. attēlu](#)). Tajā pašā gadā Eiropas Savienībā 21 % elektroenerģijas un 38 % siltumenerģijas (mājsaimniecības un rūpniecība) saražoja no gāzes³. Pat ņemot vērā gaidāmo gāzes patēriņa samazinājumu, ko noteiks ES klimata un enerģētikas mērķi 2030. gadam, ES joprojām katru gadu patērēs aptuveni 300 mljrd. m³ gāzes⁴. Tā kā [2021. gadā Savienība importēja 83 % gāzes](#) (gāzes imports pieaug; salīdzinājumam: 2014. gadā ES importēja 73 %), gāzes piegādes drošība ir kritiski svarīga ES turībai un labklājībai.

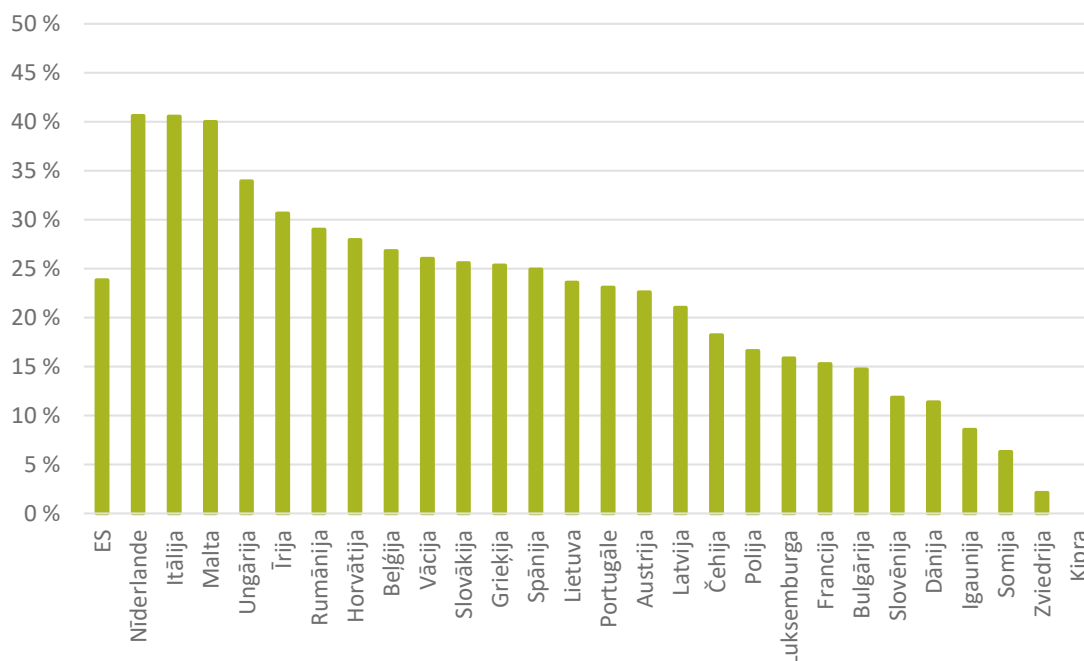
¹ IEA, *Our work on energy security*.

² Komisijas paziņojums “Ceļā uz vērienīgu rūpniecisko oglekļa pārvaldību ES”, [COM\(2024\) 62](#).

³ Eurostat, *Electricity and heat statistics*.

⁴ Komisijas dienestu darba dokuments “*Implementing the RePower EU action plan: investment needs, hydrogen accelerator and achieving the bio-methane targets*”, [SWD\(2022\) 230](#).

1. attēls. Dabaszāzes īpatsvars primārās enerģijas pieprasījumā, 2021. gads (%)

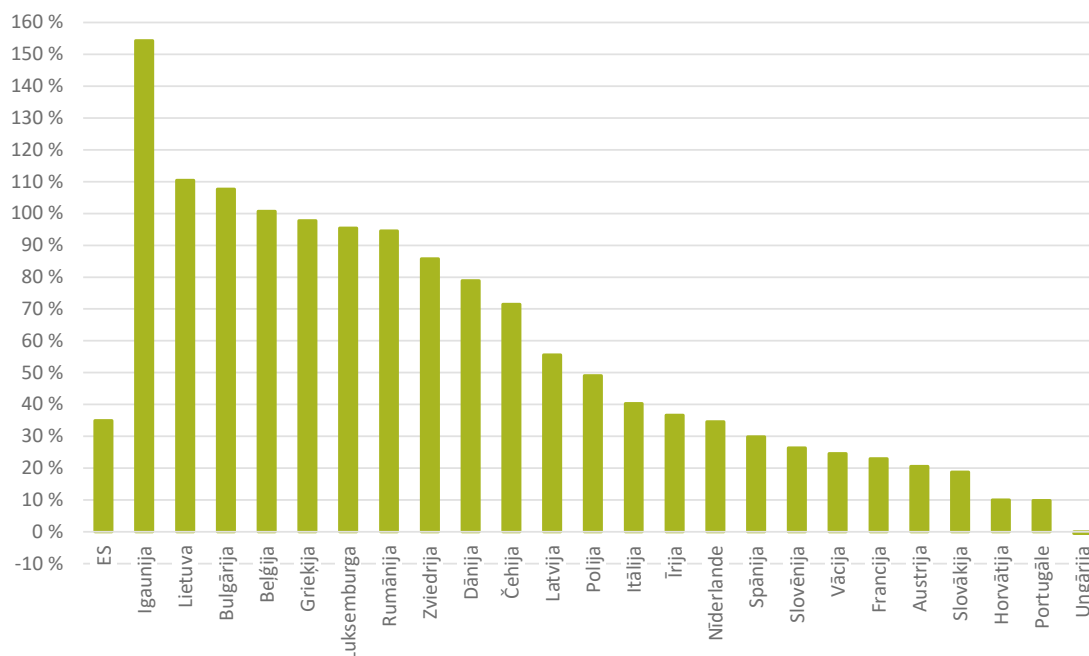
Piezīme. Kipra neizmanto dabaszāzi.

Avots: ERP, pamatojoties uz [Eurostat](#).

03 Straujā atteikšanās no Krievijas gāzes importa, kas veidoja 45 % no visa ES gāzes importa 2021. gadā, izraisīja piegādes krīzi, kas savukārt radīja strauju cenas kāpumu (sk. [2. attēlu](#)). 2022. gada augustā gāzes vairumtirdzniecības cena sasniedza maksimumu, t. i., 339 EUR par megavattstundu (MWh) salīdzinājumā ar 51 EUR/MWh 2021. gada augustā. Tā kā Eiropā elektroenerģijas cena mainās līdztekus gāzes cenai, tika ietekmētas arī elektroenerģijas izmaksas. Piemēram, elektroenerģijas vairumtirdzniecības cena par 1 MWh Itālijā 2022. gada augustā sasniedza 543 EUR (salīdzinājumā ar 112 EUR/MWh 2021. gada augustā)⁵. Reaģējot uz krīzi, dalībvalstis 2022. gadā sāka subsidēt gāzes un elektroenerģijas cenu, lai samazinātu ietekmi uz mājāsaimniecībām un uzņēmumiem. Komisija lēš, ka enerģijas subsīdiju kopējās izmaksas Eiropas Savienībā 2022. gadā vien veidoja **390 miljardus EUR**.

⁵ Statista, *Average monthly electricity wholesale prices in selected countries in the EU*.

2. attēls. Vidējās dabasgāzes cenas izmaiņas mājsaimniecībām no 2022. gada janvāra līdz jūnijam salīdzinājumā ar to pašu periodu 2021. gadā

Avots: ERP, pamatojoties uz Eurostat.

ES tiesiskais regulējums attiecībā uz gāzes piegādes drošību un finansējums

04 Energoapgādes drošības garantēšana ir viens no Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD) noteiktiem mērķiem. Tomēr tas neskar dalībvalstu tiesības izvēlēties savu energoresursu struktūru un piegādes avotus⁶. ES tiesiskais regulējums attiecībā uz gāzes piegādes drošību, ko pirmo reizi pieņēma 2010. gadā pēc Krievijas gāzes piegādes traucējumiem 2006. un 2009. gadā, tika pārskatīts 2017. gadā pēc Krievijas nelikumīgās Krimas aneksijas 2014. gadā. Šajā regulējumā noteikts, ka gāzes piegādes drošības garantēšanā Eiropas Savienībā kopīgi līdzdarbojas gāzes uzņēmumi, dalībvalstis un Komisija.

05 Regula (ES) 2017/1938 par gāzes piegādes drošību (turpmāk – “Gāzes piegādes drošības regula”) tiecas uzlabot ES sagatavotību piegādes traucējumiem un izturētspēju. Regulas galvenie mērķi ir palielināt dalībvalstu reģionālo sadarbību un solidaritāti, atbalstīt pārrobežu gāzes infrastruktūras uzlabošanu un apzināt un mazināt riskus, periodiski simulējot gāzes piegādes un infrastruktūras traucējumu scenārijus ES,

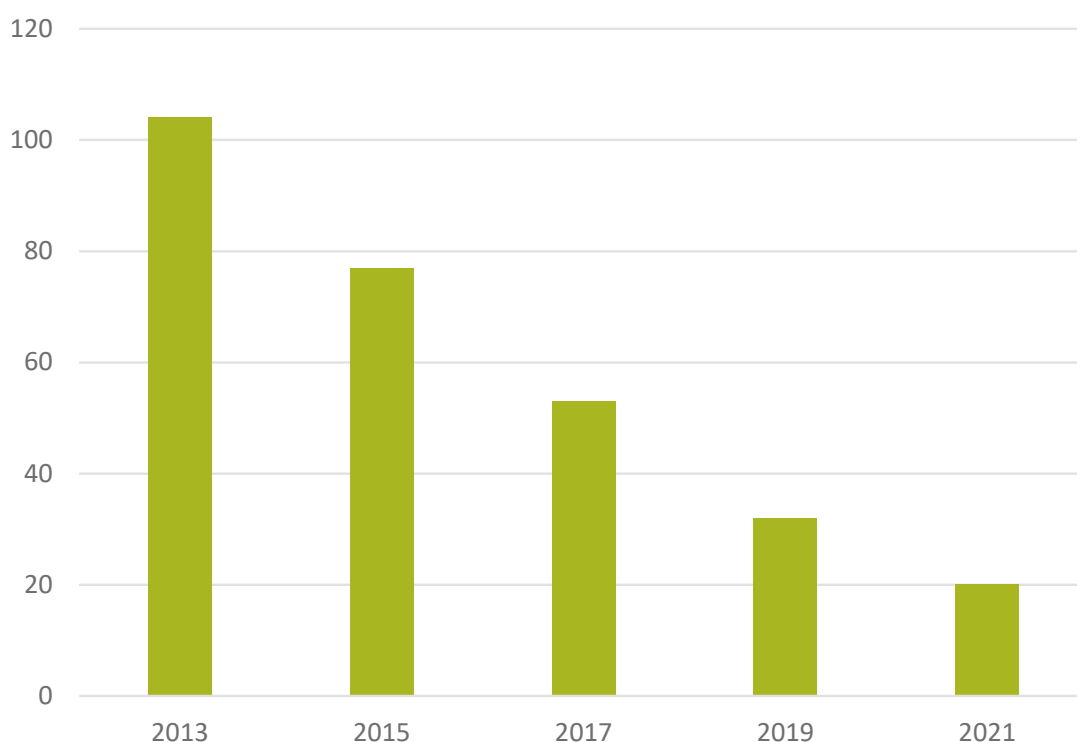
⁶ LESD, 194. pants.

reģionālā un dalībvalstu līmenī. Šajā tiesību aktā ir noteikti reģionālās sadarbības pamatparametri, konkrēti, ir definētas dalībvalstu “riskas grupas” atbilstīgi ES galvenajiem gāzes piegādes ceļiem. Riska grupas sadarbojas, lai noteiktu, novērtētu un, ja iespējams, mazinātu gāzes piegādes drošības riskus. Šo centienu nolūks ir arī stiprināt iekšējo gāzes tirgu, ko ES uzskata par “labāko garantiju gāzes piegādes drošībai visā Savienībā”⁷.

06 Komisija ievieša procedūru, ar kuru apzināt un atbalstīt “kopīgu interešu projektus” (KIP). Tie ietver gāzes tīklu projektus, kas dod vislielākos iespējamus pārrobežu ieguvumus ES iekšējam gāzes tirgum, tostarp uzlabotu piegādes drošību. No 2013. līdz 2021. gadam katru otro gadu tika pieņemts jauns KIP saraksts (sk. **3. attēlu**). Bija paredzēts, ka sarakstā iekļautajiem projektiem būs tādas priekšrocības kā ātrāka plānošana un atļauju piešķiršana, kā arī racionalizēta vides ietekmējuma novērtēšana, tādējādi paātrinot būvniecību. Ar šiem projektiem varēja pretendēt arī uz Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta (EISI) finansējumu vai nu pētījumiem, vai arī būvniecībai⁸.

3. attēls. Gāzes KIP projektu skaits piecos sagatavotajos KIP sarakstos

Avots: Eiropas Savienības Energo regulatoru sadarbības aģentūra (ACER).

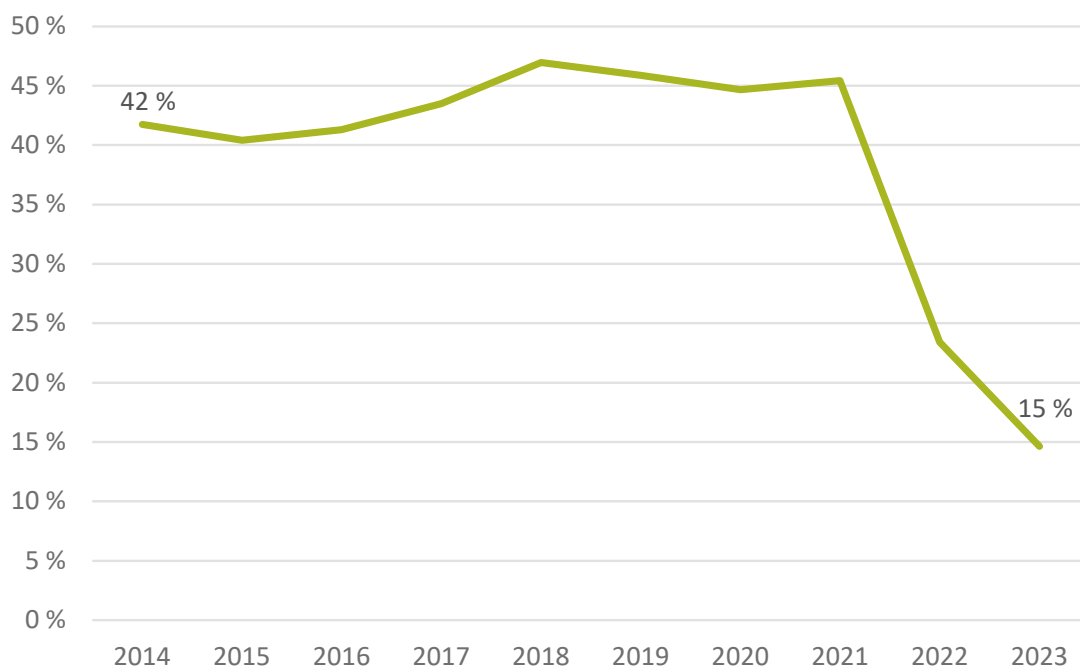
⁷ Regula (ES) 2017/1938.

⁸ Regula (ES) Nr. 347/2013, ar ko nosaka Eiropas energoinfrastruktūras pamatnostādnes.

07 Laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam 40 gāzes KIP tika piešķirts EISI finansējums kopā par 1,6 miljardiem EUR. Piešķirtais finansējums 18 no šiem projektiem bija paredzēts būvniecībai (sk. [I pielikumu](#)). Ņemot vērā to, ka ES mērķis ir izmantot oglekļneitrālus energoresursus, vēl būs tikai divi gāzes KIP (Maltas un Kipras savienošana ar ES gāzes tīklu), bet KIP procesu turpina izmantot ūdeņraža KIP atlasei.

08 Gāzes piegādes drošības regulas nolūks ir samazināt gāzes piegādes traucējumu riskus, prasot katrai dalībvalstij ieviest plānus, kuri nodrošinātu 30 dienu piegādi aizsargājamiem patērētājiem (mājsaimniecībām un svarīgiem sociāliem pakalpojumiem) caurmēra ziemas apstākļos, ja pārtrūkst piegāde no vienīgā lielākā piegādātāja. Tomēr Padome ir atzinusi, ka ar Regulu izveidotais riska satvars nebija piemērots tam, lai paredzētu un risinātu tāda mēroga krīzi, kādu ir izraisījis Krievijas iebrukums Ukrainā⁹. Pat tās dalībvalstis, kuras savos 2018. gada riska izvērtējumos pieļāva iespēju, ka pilnībā tiks pārtraukta Krievijas gāzes izmantošana, uzskatīja šo scenāriju par ļoti mazticamu. Turklāt apjomīga un konkurences ziņā izdevīga gāzes piegāde no viena avota vājina ekonomisko pamatojumu piegādes dažādošanas investīcijām. Ilgstošā Krievijas gāzes nozīme Eiropas Savienībā ir parādīta [4. attēlā](#).

4. attēls. Krievijas dabasgāzes īpatsvars ES gāzes importā, 2014.–2022. gads

Avots: ERP, pamatojoties uz [Eurostat](#).

⁹ Regula (ES) 2022/1032 par gāzes uzglabāšanu.

ES reakcija uz gāzes krīzi

09 Gāzes piegādes drošības regula nosaka, ka dalībvalstis var aktivizēt trīs krīzes līmeņus, kuri ir: “agra brīdināšana” (var izveidoties situācija), “trauksme” (ir traucējumi, bet tirgus spēj ar tiem tikt galā) un “ārkārtas stāvoklis” (gāzes piegāde nav pietiekama un ir vajadzīgi ārpustirgus pasākumi). Regulā prasīts, lai katra dalībvalsts izstrādātu ārkārtas rīcības plānu, kurā izklāstīti katrā krīzes līmenī veicamie pasākumi. Vienpadsmit dalībvalstis laikā no 2022. gada februāra līdz jūlijam izsludināja “agras brīdināšanas” krīzes līmeni, tāpēc notika pastiprināta uzraudzība, savukārt viena no šīm dalībvalstīm vēlāk izsludināja “trauksmi”.

10 Šī krīzes līmeņu paziņošana un attiecīgi veiktie pasākumi atbilst *IEA* dotajai īstermiņa enerģētiskās drošības definīcijai, kas galvenokārt attiecas uz izturētspēju krīzes apstākļos. Līdztekus tika pastiprināta sadarbība starp gāzes pārvades sistēmas operatoriem, valsts iestādēm un Komisiju, proti, tika izmantoti īpaši forumi, ko pirms krīzes izveidoja saskaņā ar Gāzes piegādes drošības regulu. Grūtos apstākļos šī sadarbība atviegloja pāreju uz jauniem pārrobežu gāzes plūsmas modeļiem, kuru izmantošanu noteica krīze (t. i., no rietumiem uz austrumiem, nevis no austrumiem uz rietumiem).

11 Saskaņā ar [LESD](#) Padomei ir ļauts pieņemt regulas, neapspriežoties ar Eiropas Parlamentu, ja ir jāreaģē uz grūtībām konkrētu produktu, tostarp energoproduktu, piegādē¹⁰. ES grozīja Gāzes piegādes drošības regulu un izmantoja [LESD 122. pantu](#), lai ātri pieņemtu vairākus pagaidu pasākumus, ar kuriem risināt izaicinājumus, ko visā Savienībā rada pakāpeniska atteikšanās no Krievijas gāzes (sk. [5. attēlu](#)).

---

¹⁰ [LESD](#), 122. pants.

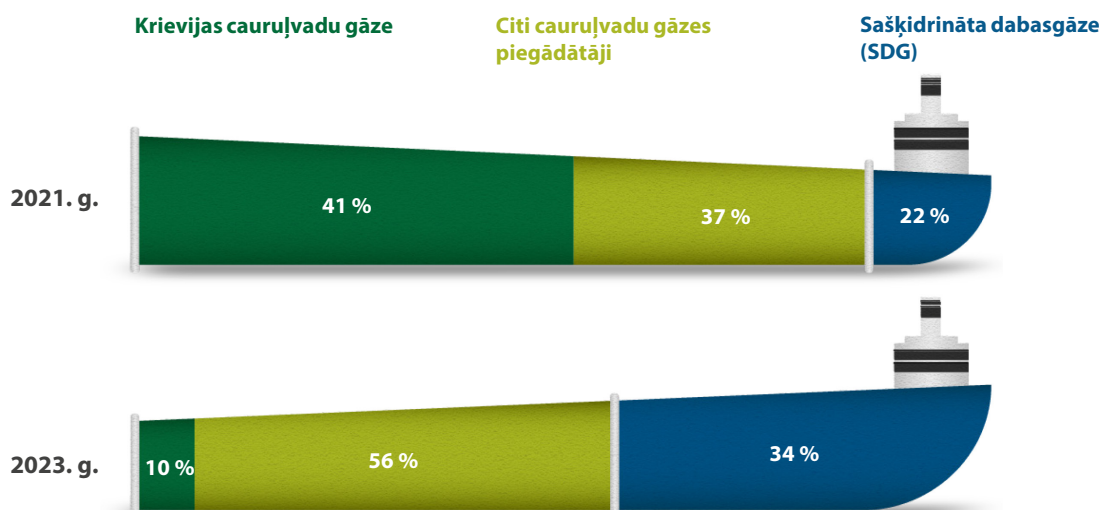
5. attēls. Galvenie pagaidu ES piegādes drošības pasākumi, ar kuriem reaģēja uz gāzes krīzi

Avots: ERP.

12 Līdz 2023. gada beigām ES bija sekmīgi dažādojusi piegādi un pārsvarā atteikusies no Krievijas gāzes (sk. [6. attēlu](#)). Cenas stabilizējās un 2023. gadā vidēji bija aptuveni 45 EUR/MWh (divkārša pirmskrīzes cena), bet 2024. gada pirmajā ceturksnī atgriezās pirmskrīzes līmenī. ES pielāgojoties jaunajai piegādes drošības ainai, ko radījusi krīze, jārisina jauni izaicinājumi, kas saistīti ar lielāku atkarību no sašķidrinātas dabasgāzes (SDG) un vajadzību pēc *CCUS* dekarbonizācijas pasākumiem.

6. attēls. ES atkarība no Krievijas cauruļvadu gāzes, 2021. gads salīdzinājumā ar 2023. gadu

Avots: ERP, pamatojoties uz *Eurostat* datiem; attēls, pamatojoties uz Eiropas Komisijas grafiku.

Revīzijas tvērums un pieeja

13 Šajā ziņojumā ir analizēts ES politikas satvars un pasākumi, ar kuriem tiek atbalstīta gāzes piegādes drošība Eiropas Savienībā. Mēs izvēlējāmies šo tematu, jo gāzei ir svarīga vieta ES energoresursu struktūrā un ES ir ļoti atkarīga no importētās gāzes. To, cik svarīgi ir garantēt piegādes drošību, parādīja gāzes krīze, ko izraisīja Krievijas iebrukums Ukrainā. Šajā kontekstā mēs novērtējam, vai ES:

- a) bija izveidojusi efektīvu gāzes piegādes drošības satvaru,
- b) sasniedza mērķus, kuri tika izvirzīti ES krīzes reaģēšanas pasākumiem.

14 Mēs pārbaudījām ES pasākumus, ko ieviesa 2014. gadā, kad Krievija nelikumīgi anektēja Krimu un kad tādēļ tika pārskatīta Gāzes piegādes drošības regula. Pārbaudījām šo pasākumu darbību līdz 2023. gada novembrim. Mūsu pēdējais revīzijas ziņojums par piegādes drošību tika publicēts [2015. gadā](#).

15 Mēs izskatījām Komisijas (ENER ĢD) darbu un iztaujājām attiecīgās iestādes Vācijā, Itālijā un Polijā. Šīs trīs dalībvalstis kopā veido aptuveni **48 %** no ES gāzes patēriņa un saskaras ar vairākiem piegādes drošības izaicinājumiem to ģeogrāfiskā izvietojuma un gāzes piegādes avotu dēļ.

16 Revīzijas pierādījumu vākšanai tika izmantoti šādi avoti:

- o izskatījām dokumentus – ES regulas, Komisijas pamatnostādnes, dažādus ziņojumus, statistiku un novērtējumus;
- o izskatījām un analizējām visu 27 dalībvalstu ziņojumus saskaņā ar Regulu (ES) 2017/1938, tostarp kopīgos riska izvērtējumus (KRI), ko sagatavo reģionālās riska grupas, un nacionālos enerģētikas un klimata plānus (NEKP);
- o iztaujājām Komisijas un dalībvalstu iestāžu pārstāvjus;
- o veicām sistēmu analīzi attiecībā uz kopīgu interešu projektu atlases procedūru (nerevidējām atsevišķus projektus);
- o anketējām dalībvalstu pārstāvjus Gāzes koordinācijas grupā, kas ir padomdevēja grupa, kura koordinē piegādes drošības pasākumus.

17 Šīs revīzijas rezultāti būs svarīgi saistībā ar pašreizējo ES gāzes piegādes drošības politikas pilnveidi, īpaši ņemot vērā iespējamo Regulas (ES) 2017/1938 pārskatīšanu.

Apsvērumi

ES satvars aptvēra visus gāzes piegādes drošības aspektus, bet ne vienmērīgi

18 Komisijai nav oficiālas piegādes drošības definīcijas. *IEA* piegādes drošības definīcijas galvenais aptvertais aspekts ir pieejamības un cenas pieņemamības nodrošināšana. *IEA* ir definējusi ilgtermiņa piegādes drošību kā savlaicīgas investīcijas, tādējādi nodrošinot energoapgādi atbilstoši ekonomikas attīstībai un vides apsvērumiem. Mēs novērtējam, vai ES gāzes piegādes drošības satvars sasniedz šo mērķi, vienlaikus pieļaujot arī sadarbību un solidaritāti, kas ir ES gāzes piegādes politikas pamatprincipi. Būtu jābūt spēkā šādiem apgalvojumiem:

- ES gāzes piegādes drošības satvars nepārprotami risina pieejamību un cenas pieņemamību;
- Gāzes piegādes drošības regulā paredzētie nodevumi pievieno vērtību valstu un ES gāzes piegādes sistēmām;
- gāzes nozares kopīgu interešu projektu (KIP) atlases procesā pienācīga uzmanība bija pievērsta piegādes drošībai, nodrošinot atbilstošus ieguvumus;
- Eiropas Savienībā ir gūti panākumi attiecībā uz oglekļa uztveršanu, izmantošanu un uzglabāšanu (CCUS).

ES joprojām izstrādā cenas pieņemamības sistēmu, ar kuru papildināt pieejamības sistēmu

19 Komisija [jau vairāk nekā 20 gadus](#) ir iekļāvusi cenas pieņemamību kā vienu no galvenajiem mērķiem savā pieejā piegādes drošībai un kopš 2015. gada savos [ziņojumos par enerģētikas savienības stāvokli](#) bieži ir uzsvērusi, cik svarīgi ir nodrošināt enerģiju par pieņemamu cenu. Gāzes pieejamībai ir saikne ar cenas pieņemamību tādā ziņā, ka pieejamības uzlabošanas pasākumi (dažādošana, tirgus integrācija) var pozitīvi ietekmēt cenas pieņemamību. Šī loģiskā saikne ir veidojusi ES pieeju piegādes drošībai un ir devusi pozitīvu ietekmi, tostarp krīzē, ko izraisīja straujā atteikšanās no Krievijas gāzes.

20 Bija iespējams nodrošināt gāzes plūsmu no rietumiem uz austrumiem (nevis no austrumiem uz rietumiem, kā ierasts agrāk), jo tika noteikti obligāti pielāgojumi lielākajai daļai pārrobežu cauruļvadu Eiropas Savienībā, kas nu jāva nodrošināt divvirzienu plūsmu¹¹. ES finansēti cauruļvadi arī savienoja dalībvalstis, kuras iepriekš bija izslēgtas no ES gāzes tirgus, vai samazināja to atkarību no viena piegādātāja (sk. **I pielikumu**). Šie pasākumi tika veikti, jo Komisija un dalībvalstis saprata riska faktorus, cita starpā cenas pieņemamības aspektu, ko rada atkarība no viena piegādātāja. Divi no trim Komisijas piegādes drošības rādītājiem aptver šo aspektu: ar vienu no šiem rādītājiem mēra piegādātāju koncentrāciju, ar otru – kopējo atkarību no gāzes importa¹².

21 Komisija 2014. gadā modelēja ietekmi, kādu varētu atstāt atteikšanās no Krievijas gāzes, un pareizi prognozēja, ka “**nepieciešamība aizstāt minētos apjomus būs saistīta ar cenu pieaugumu, kas izraisīs ievērojamus papildu SDG importa apjomus**”. Komisija nemodelēja un neaplēsa ne cenas pieaugšanas apmēru, ne sadārdzināšanās ietekmi uz patērētājiem un konkurenci. Gāzes piegādes drošības regulā ir noteikts, ka dalībvalstīm attiecīgos gadījumos cenas svārstīgums ir jāuzskata par riska faktoru. Tas tika darīts 11 no 2018 valsts mēroga riska izvērtējumiem. Netika ņemtas vērā izrietošās cenas pieņemamības problēmas, un tas nebija prasīts Gāzes piegādes drošības regulā. Tāpat tikai vienā no 12 kopīgajiem riska izvērtējumiem, ko sagatavoja 2018. gadā, bija aplūkota dalībvalstu apzināto riska scenāriju sociālekonomiskā ietekme, lai gan tas bija prasīts Gāzes piegādes drošības regulā. 2021. gadā Komisija novēroja saikni starp Krievijas gāzes piegādes trūkumu un cenas pieaugumu un norādīja, ka “**visvairāk cieš enerģētiskās nabadzības skartie iedzīvotāji un mājsaimniecības ar zemiem un vidēji zemiem ienākumiem**”. Šis apgalvojums liecina, ka Komisija saprot atšķirību starp enerģētiskās nabadzības skartiem iedzīvotājiem un tādiem iedzīvotājiem, kuriem cena sagādā problēmas.

---

¹¹ Regula (ES) 2017/1938, 5. pants.

¹² Eiropas Komisija, **Enerģētikas savienības tiešsaistes rezultātu apkopojums atbilstoši rādītājiem**, 2023. gada 6. novembris.

22 Pirms krīzes gan ES, gan dalībvalstu līmenī cenas pieņemamība tika uztverta un risināta galvenokārt saistībā ar enerģētisko nabadzību. 2018. gada regulā, kurā prasīts sagatavot nacionālos enerģētikas un klimata plānus (NEKP), noteikts, ka dalībvalstīm ir jānoskaidro enerģētiskās nabadzības skarto mājsaimniecību skaits un vajadzības gadījumā jāizstrādā šā skaita samazināšanas plāns¹³. 21 no 27 NEKP, ko sagatavoja 2019. gadā, nebija iekļauta enerģētiskās nabadzības definīcija. Komisijas visbiežākais kritiskais komentārs par dalībvalstu pieeju enerģētiskajai nabadzībai bija tāds, ka dalībvalstīm trūkst mērķu vai mērķrādītāju, pēc kuriem novērtēt enerģētiskās nabadzības novēršanas progresu. Mēs analizējām 17 atjauninātus NEKP, kas tika iesniegti Komisijai 2023. gadā, un konstatējām, ka 11 dalībvalstīm tagad ir pašām sava enerģētiskās nabadzības definīcija un/vai rādītāji, ar kuriem to mērīt. Cenas pieņemamība ir bieži minēta kā mērķis gan sākotnējos 2019. gada NEKP, gan atjauninātajos 2023. gada NEKP, taču tā nekad nav definēta vai netiek mērīta. Laikā, kad tiek reagēts uz krīzi, pieeja enerģijas cenas pieņemamībai un nabadzībai ES dalībvalstīs ir bijusi atšķirīga¹⁴, un mēs tam konstatējām piemērus trīs dalībvalstīs, kurās iztaujājām kompetentus pārstāvjus (sk. [7. attēlu](#)).

---

¹³ Regula (ES) 2018/1999, 3. pants.

¹⁴ Bruegel, “*National fiscal policy responses to the energy crisis*”, 2024. gada 22. februāris.

7. attēls. Piemēri dažādiem risinājumiem saistībā ar gāzes cenas pieņemamību mājāsaimniecībām un enerģētisko nabadzību Vācijā, Itālijā un Polijā

	Vācija	Polija	Itālija
Vispārēji cenas griesti mājāsaimniecībām	Jā 0,12 EUR/KWh 2023. gadā (80 % no mājāsaimniecību patēriņa 2022. gadā)	Jā 200,17 PLN/MWh (46,30 EUR/MWh) 2022. un 2023. gadā	Nē
Cenas griestu izmaksas valdībām	9,7 miljardi EUR (atbalsts saistībā ar gāzes cenu mājāsaimniecībām un MVU) attiecībā uz 2023. gadu	30 miljardi PLN / 6,87 miljardi EUR) 2022. un 2023. gadā	–
Mērķtiecīgs atbalsts mājāsaimniecībām	Jā 2022. gadā vienreizēja naudas izmaksa par apkuri grupām ar zemiem ienākumiem (2,1 miljons iedzīvotāju, izmaksas aptuveni 380 miljoni EUR), atbalsts atkārtots 2023. gadā	Jā Mājāsaimniecības ar zemiem ienākumiem saņēma PVN atmaksu par gāzveida degvielas piegādi 2023. gadā. Atbalsts izmaksāja aptuveni 24 miljonus PLN (5,5 miljoni EUR)	Jā Mājāsaimniecības, kuru ienākumi ir mazāki par 15 000 EUR, saņem automātisku atlaidi rēķinā, kura atbilst 15 % no ikgadējiem gāzes izdevumiem tipiskai ģimenei. 2023. gadā šādu atlaidi saņēma 14 % mājāsaimniecību
Dalībvalstij ir oficiāla enerģētiskās nabadzības definīcija	Nē	Jā	Nē
Oficiāla informācija par enerģētiskās nabadzības skarto mājāsaimniecību skaitu	Valdībai nav oficiāli zināms skaits	10,5 % (2021. g.)	Valdībai nav oficiāli zināms skaits

Avots: ERP.

23 Lai gan Komisija ir vairākkārt uzsvērusi, cik svarīga ir enerģijas cenas pieņemamība, tā līdz krīzes sākumam nebija definējusi cenas pieņemamību, nebija to novērtējusi un nebija izveidojusi sistēmu šā jautājuma skaidrai risināšanai. Komisijas 2020. gada paziņojumā par enerģijas cenām un izmaksām ES dalībvalstīs ir norādīts, ka gāzes vairumtirdzniecības cena 2015.–2019. gadā svārstījās no 10 EUR/MWh līdz 40 EUR/MWh, taču nav komentēta šā cenas diapazona pieņemamība¹⁵. 2023. gada martā Komisija saskaņā ar tirgus gaidām paredzēja, ka nākamā gada gāzes cena būs 50 EUR/MWh vai zemāka, un brīdināja, ka šāds cenas līmenis apgrūtinās pieprasījuma samazināšanu¹⁶. Tas liek domāt, ka 50 EUR/MWh varētu būt robežvērtība, pie kuras mainītos mājsaimniecību un ražotāju izvēlētā rīcība. Komisija to nenorādīja kā cenas pieņemamības sliekšni.

24 2020. gadā Komisija uzsvēra, ka ES ir zemā mērā pakļauta “[nestabilajiem starptautiskajiem energoproduktu tirgiem](#)”, un norādīja, ka gāzes cena Eiropā bija zemāka nekā G20 valstīs, kuras ir atkarīgas no SDG importa (Ķīna, Dienvidkoreja un Japāna). Tagad situācija ir mainījusies, jo ir pieaugusi ES atkarība no SDG, kas ir visā pasaulē tirgots produkts. Līdz ar to pieaug risks, ka būs strukturāli augstāka cena un lielāks svārstīgums saspringtā tirgū. Šī jaunā piegādes drošības vide prasa, lai tad, kad ES analizē gāzes piegādes drošību un strukturē savu atbildes reakciju, tā ne tikai detalizēti strādātu ar pieejamības problēmu, bet pievērstu lielāku uzmanību arī cenas pieņemamībai.

25 Krīze ir paātrinājusi vairāku politikas virzienu izstrādi, kuri kopā veido sistēmu skaidrākai pieejai attiecībā uz cenas pieņemamību: gan enerģijas cenas pieņemamību vispār, gan gāzes enerģijas cenas pieņemamību. Šie politikas pasākumi ir šādi:

- Energoefektivitātes direktīvā (2023/1791) ir definēta enerģētiskā nabadzība (sk. [1. izcēlumu](#));
- priekšlikumā [regulām, ar ko reformēt ES elektroenerģijas tirgus modeli](#), ir noteikta robežvērtība, līdz kurai dalībvalstis var subsidēt mājsaimniecību un MVU enerģijas rēķinus;
- ir noteikti gāzes cenas griesti 180 EUR/MWh apmērā (katra nākamā mēneša cenām, pamatojoties uz Nīderlandes dabasgāzes tirdzniecības biržu (*Dutch Title Transfer Facility (TTF)*)).

---

¹⁵ COM(2020) 951.

¹⁶ *Commission analysis of coordinated demand reduction measures for gas*, SWD(2023) 63.

1. izcēlums. ES enerģētiskās nabadzības definīcija

“Enerģētiskā nabadzība” ir mājsaimniecības nespēja piekļūt pamata energopakalpojumiem, ja šādi pakalpojumi nodrošina pamata līmeņus un pienācīgu dzīves un veselības standartu, tostarp pienācīgu siltumapgādi, karsto ūdeni, aukstumapgādi, apgaismi un enerģiju iekārtu darbināšanai, attiecīgajā nacionālajā kontekstā, spēkā esošajā nacionālajā sociālajā rīcībpolitikā un citās attiecīgās nacionālajās rīcībpolitikās, ko izraisījusi vairāku faktoru kombinācija, tostarp vismaz nespēja nodrošināt cenas, nepietiekami izmantojamie ienākumi, lieli enerģijas izdevumi un slikta energoefektivitāte.

Avots: Energoefektivitātes direktīva 2023/1791/ES.

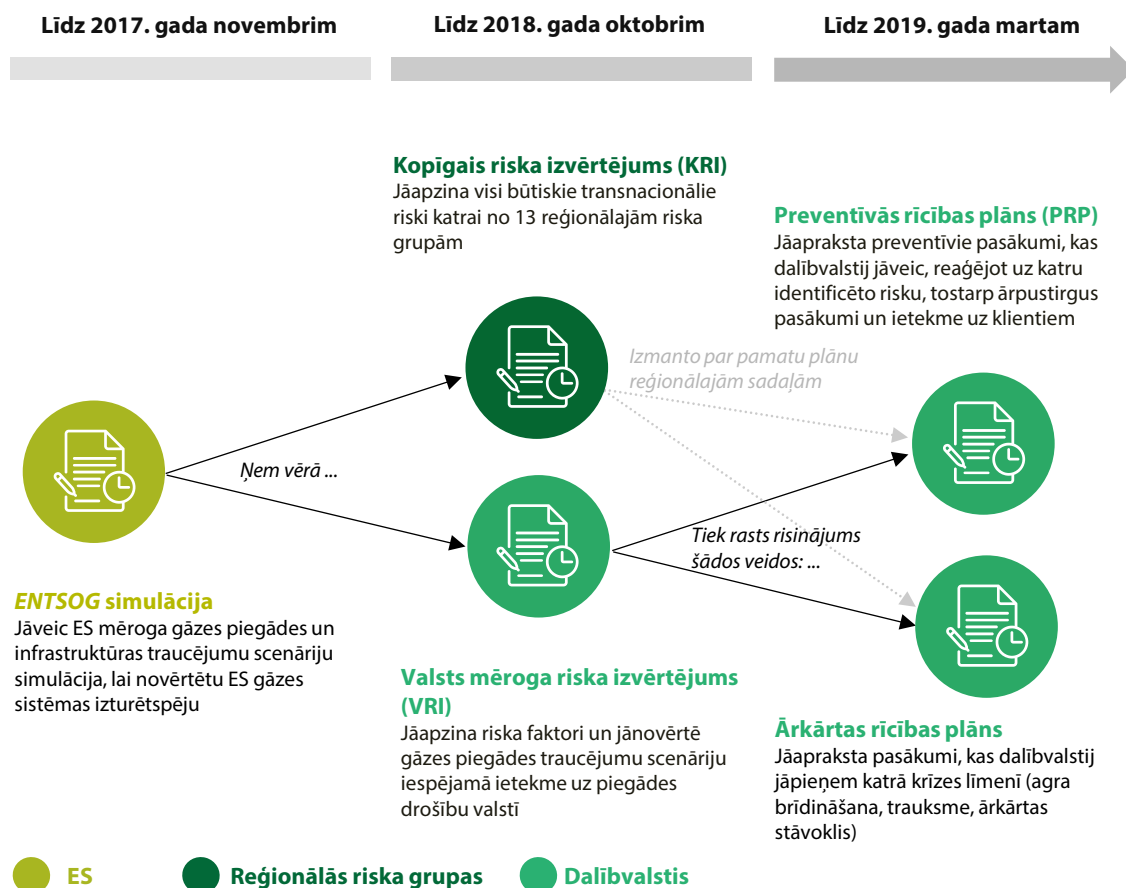
26 Minētie elementi veido trīspakāpju cenas pieņemamības sistēmu, kurā katram elementam ir atšķirīgs intervences līmenis. Enerģētiskā nabadzība ir visakūtākā ar cenas pieņemamību saistītā problēma, kas 2022. gadā skāra **9,3 %** ES iedzīvotāju, tāpēc lielākā daļa ES un dalībvalstu darbību cenas pieņemamības risināšanai ir bijušas saistītas tieši ar enerģētisko nabadzību, tostarp 2023. gadā tika izstrādāta pirmā ES definīcija. Tā kā ES tagad ir noteikusi robežvērtību, kuras apmērā dalībvalstis subsidē mājsaimniecību elektroenerģijas rēķinus, principā ir noteikts *de facto* cenas pieņemamības sliekšnis. Galu galā cenas griesti atbilst tādai gāzes vairumtirdzniecības cenai, kuru pārsniedzot ES uzskata, ka tirgū veidojas nepieņemama vai ilgtnespējīga cena. Šajā politikas satvarā joprojām nav skaidri apsvērti un analizēti cenas pieņemamību nosakošie faktori un problēmas saistībā ar dažiem galvenajiem ES nodevumiem (ES līmeņa piegādes drošības analīze, nacionālie enerģētikas un klimata plāni un dalībvalstu riska izvērtējumi).

Ar Regulu (ES) 2017/1938 izveidotā piegādes drošības vide ir veicinājusi dalībvalstu sadarbību, bet nav izpildīti daži no Regulas galvenajiem nodevumiem

Dalībvalstu ziņošanas process saistībā ar preventīvās un ārkārtas rīcības plāniem nav efektīvs un nedod skaidru pievienoto vērtību

27 Gāzes piegādes drošības regulā noteikts, ka gāzes pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīklam (ENTSO) ik pēc četriem gadiem jāveic ES mēroga gāzes piegādes un infrastruktūras traucējumu scenāriju simulācija. Dalībvalstis ņem vērā šīs simulācijas rezultātus, kad tās izstrādā galvenos ES gāzes piegādes drošības vides nodevumus (sk. **8. attēlu**), t. i., valsts mēroga un kopīgos riska izvērtējumus, kurus savukārt izmanto, lai sagatavotu preventīvās rīcības plānus (PRP) un ārkārtas rīcības plānus (ĀRP). Visi kopā šie nodevumi ir paredzēti tam, lai virzītu un strukturētu katras dalībvalsts rīcību gan pirms piegādes drošības krīzēm, gan krīzes reaģēšanas posmā.

8. attēls. Pirmais nodevumu cikls saskaņā ar 2017. gada Gāzes piegādes drošības regulu

Avots: ERP, pamatojoties uz Regulu (ES) 2017/1938.

28 Komisija novērtē dalībvalstu preventīvās rīcības plānus un ārkārtas rīcības plānus, salīdzinot tos ar Gāzes piegādes drošības regulas prasībām, un sniedz katrai dalībvalstij atzinumu ar konkrētiem punktiem un ieteikumiem saistībā ar šīm prasībām.

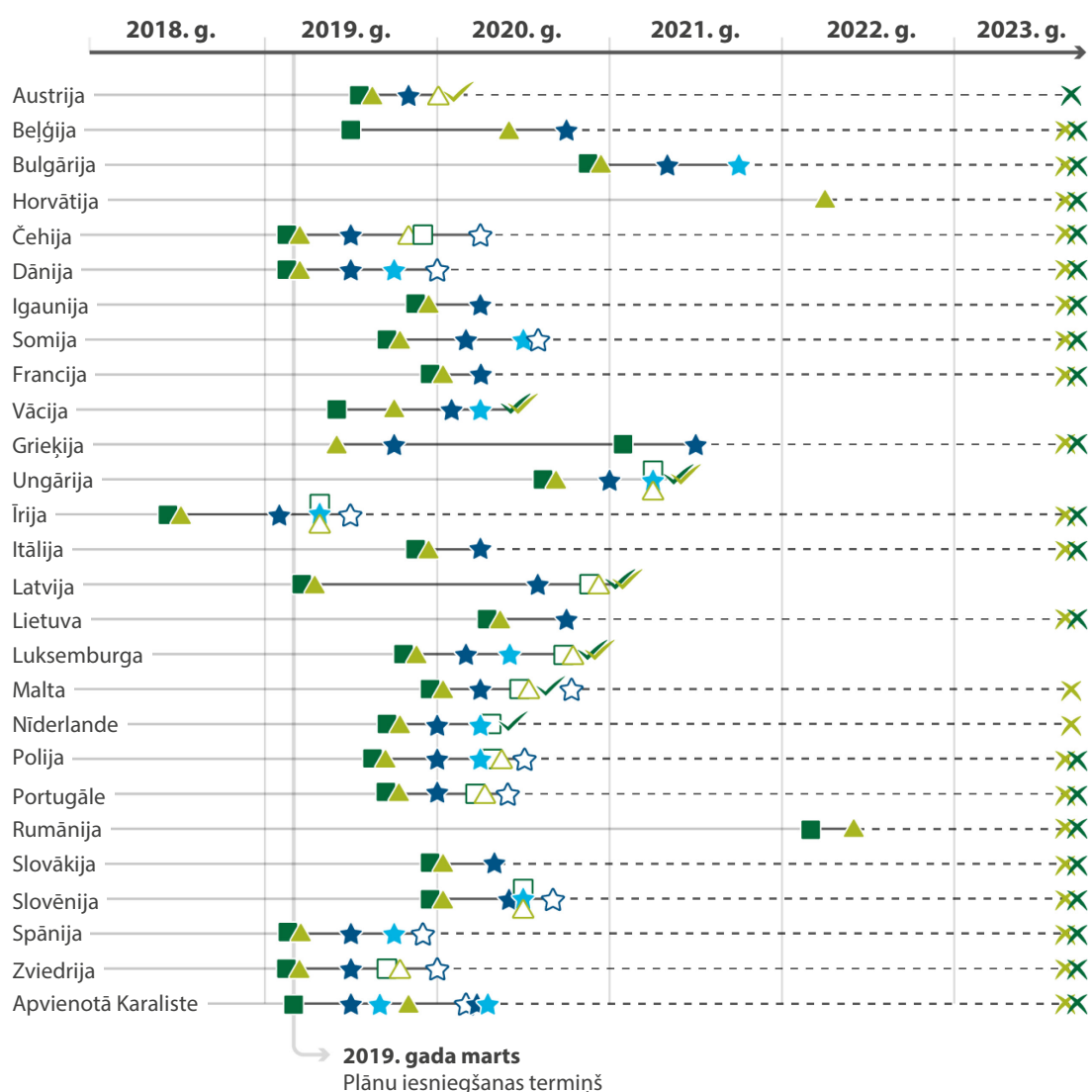
Dalībvalstīm ir jāņem vērā šie punkti un ieteikumi galīgajos plānos.

29 Dalībvalstīm bija jāiesniedz savi plāni Komisijai 2019. gadā, un to izdarīja 25 no 28 dalībvalstīm (ieskaitot Apvienoto Karalisti). Horvātija un Rumānija plānus neiesniedza, tāpēc pret tām tika ierosināta pārkāpuma procedūra, savukārt Kiprai šis pienākums nav jāpilda, jo tā neizmanto gāzi. Komisija 25 dalībvalstīm, kuras iesniedza plānus, lūdza tos mainīt, jo plāni pilnībā neatbilda Gāzes piegādes drošības regulas prasībām (sk. **9. attēlu**). Sešas dalībvalstis nereaģēja uz Komisijas atzinumu, un Komisija neturpināja saziņu šajos gadījumos. Pārējās 19 dalībvalstis vai nu atbildēja uz Komisijas atzinumu vēstulē, paskaidrojot iemeslus, kāpēc tās nemaina plānus, vai arī vismaz vienu no plāniem iesniedza atjauninātu. Pēc tam 11 dalībvalstīm tika lūgts plānus mainīt vēl vairāk, taču to neizdarīja neviena no dalībvalstīm.

30 Kopumā mēs konstatējam, ka plānu atjaunināšanas procesu nebija pabeigušas 18 dalībvalstis (nebija pabeigti ne preventīvās rīcības plāni, ne ārkārtas rīcības plāni), un divas dalībvalstis šajā procesā nebija iesniegušas pilnīgi nekādus plānus (sk. [9. attēlu](#)). Turklāt mēs konstatējam, ka trīs dalībvalstu gadījumā Komisija bija publicēja plānu iepriekšējās versijas, kaut arī bija iesniegti atjaunināti plāni. Fakts, ka process bieži netika pabeigts, lai gan Komisija un dalībvalstis daudzkārt sazinājās, liecina, ka process pats par sevi bija apgrūtinošs un neefektīvs. Līdz ar to rodas jautājumi par šo nodevumu pievienoto vērtību un to lietderību gāzes piegādes drošības uzlabošanā dalībvalstīs un ES kopumā.

9. attēls. Laika grafiks, pēc kura bija jāiesniedz preventīvās un ārkārtas rīcības plāni pirmajā ciklā (2019. gads), kā arī Komisijas veiktā plānu izskatīšana

- Preventīvās rīcības plāna (PRP) iesniegšana
- ▲ Ārkārtas rīcības plāna (ĀRP) iesniegšana
- ★ Komisijas atzinums
- ★ Atbilde Komisijai
- PRP atkārtota iesniegšana
- △ ĀRP atkārtota iesniegšana
- ☆ Komisijas papildu vēstule
- ✓ Process pabeigts
- ✗ Process nav pabeigts

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas iesniegtajiem dokumentiem.

31 Gāzes piegādes drošības regulā ir noteikts, ka plānu iesniegšanas un Komisijas novērtējumu cikls ir jāatkārto ik pēc četriem gadiem. Jaunie plāni bija jāiesniedz 2023. gada martā. Lielākā daļa dalībvalstu savus preventīvās rīcības plānus un ārkārtas rīcības plānus iesniedza novēloti. Komisija 2023. gada jūnijā sāka 26 *lietas*, izmantojot instrumentu “*EU Pilot*” (pirmspārkāpuma procedūras), nolūkā saņemt trūkstošos

plānus. Līdz 2024. gada 15. janvārim Komisija bija saņēmusi 23 preventīvās rīcības plānus un 25 ārkārtas rīcības plānus.

32 Pat ņemot vērā to, ka 2023. gada plānu atjaunināšanas process sakrita ar Krievijas kara turpināšanu Ukrainā, šī kavēšanās liek uzdot papildu jautājumus par to, kā vislabāk sasniegt šo nodevumu mērķi bez lieka administratīvā sloga. Komisija ir atzinusi, ka ar dalībvalstīm ir jāapspriež ziņošanas procesa mainīšana, lai padarītu to mazāk apgrūtināšu un nodrošinātu kvalitatīvākus rezultātus¹⁷.

Reģionālās riska grupas veicina sadarbību, bet nesniedz gaidītos rezultātus

33 Reģionālās sadarbības struktūra ir paredzēta Gāzes piegādes drošības regulā, kurā ir noteiktas 13 “gāzes piegādes riska grupas” atbilstoši piegādes koridoriem Eiropas Savienībā. Dalībvalstis sadarbojas šādā konfigurācijā, lai izstrādātu kopīgos riska izvērtējumus visiem attiecīgajiem riska faktoriem (dabas katastrofas vai tehnoloģiski, sociāli un politiski riska faktori u. c.). Katru riska grupu vada viena brīvprātīgā dalībvalsts. 2018. gadā Komisija atbalstīja četras riska grupas (Baltkrievija, Lībija, Balkānu reģions un Ukraina) un modelēja tām dažādus riska scenārijus. Riska grupu pastāvēšana pati par sevi veicina reģionālo sadarbību, kas ir Gāzes piegādes drošības regulas pamatprincips.

34 Mēs konstatējam, ka katrā no 13 riska grupām gan ieguldījumi, gan rezultāti ievērojami atšķirās. Vairākas dalībvalstis nebija iesniegušas riska analīzei vajadzīgos datus. Pirmie kopīgie riska izvērtējumi bija jāgatavo līdz 2018. gada 1. oktobrim. Tikai viena riska grupa iesniedza kopīgo riska izvērtējumu termiņā, bet divas riska grupas (Dienvidu gāzes koridors un Vidusjūras austrumdaļas koridors) netika izveidotas, jo vēl nebija izbūvēta infrastruktūra. Komisija sniedza vajadzīgo atbalstu kopīgo riska izvērtējumu izstrādē un novērtēja tos pēc šādiem kritērijiem: infrastruktūras standarts, piegādes standarts, riska novērtējums un analīze un reģionālā sadarbība. Pamatojoties uz šo novērtējumu, Komisija uzskatīja, ka kopīgie riska izvērtējumi daudzos aspektos bija nepilnīgi. Mēs neatradām pierādījumus tam, ka riska grupas būtu ņēmušas vērā Komisijas piezīmes par kopīgajiem riska izvērtējumiem.

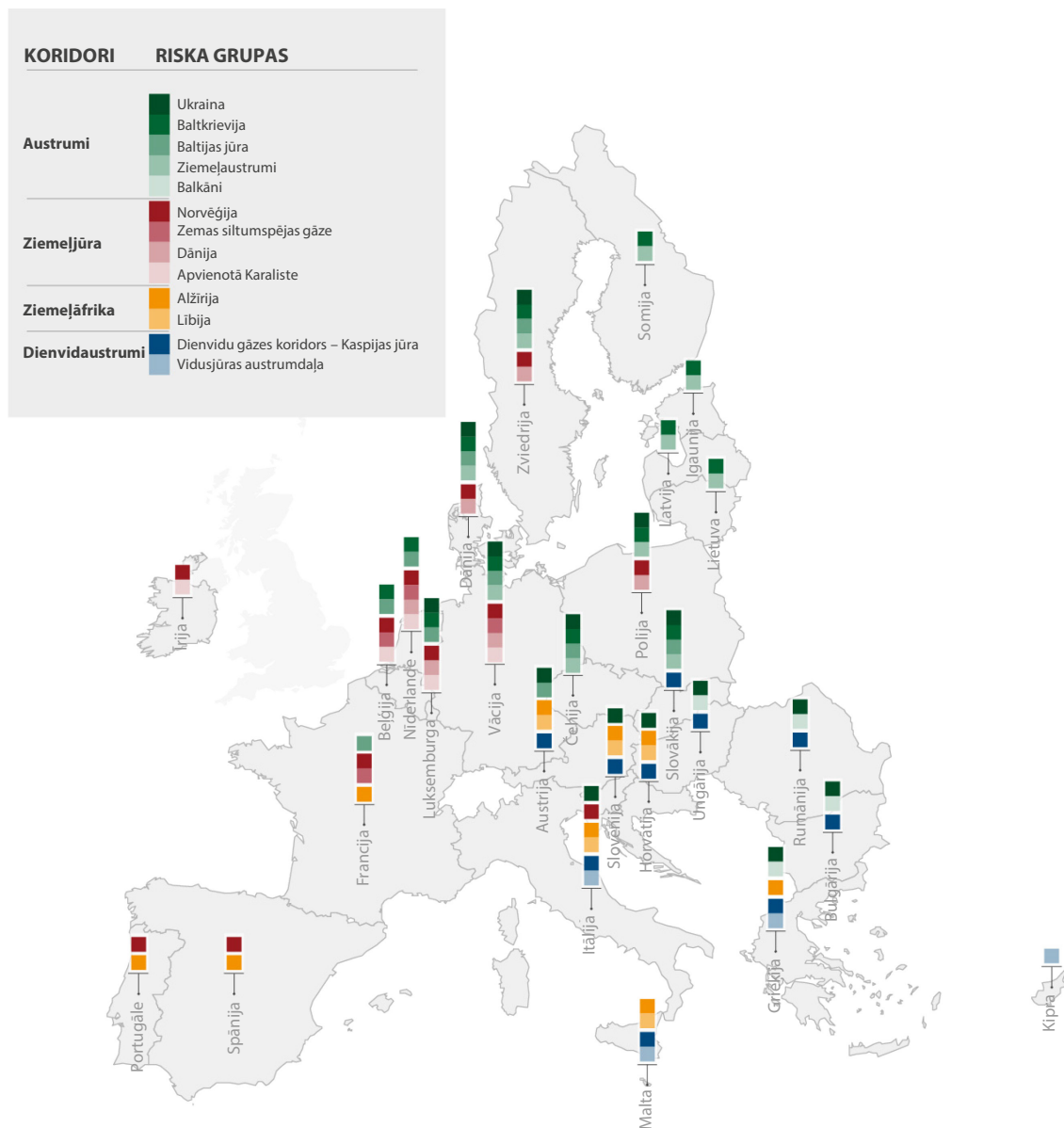
35 Kopīgo riska izvērtējumu sagatavošana un riska grupu vadīšana valsts iestādēm ir liels darbs. Vēl viena problēma ir tā, ka lielākā daļa dalībvalstu ir vairāku riska grupu sastāvā, reizēm pat sešās vai astoņās (sk. [10. attēlu](#)). Administratīvā slodze, kas dalībvalstīm jāatvēr šim darbam, būtu jāņem vērā arī kontekstā ar citiem Gāzes piegādes drošības regulas nodevumiem (sk. [27.–32. punktu](#)). Komisija ir apzinājusi

---

¹⁷ “Commission assessment of the Gas Security of Supply Regulation”, SWD(2023) 323.

administratīvās spējas trūkumu kā šķērslī riska grupu koordinācijai un riska izvērtējumu sagatavošanai¹⁸.

10. attēls. Reģionālo riska grupu sastāvs

Avots: ERP, pamatojoties uz Regulu (ES) 2017/1938.

36 Kopīgo riska izvērtējumu sagatavošanas cikls atkārtojas ik pēc četriem gadiem. Jaunos dokumentus vajadzēja iesniegt līdz 2022. gada 1. oktobrim. Visas riska grupas iesniedza KRI līdz 2023. gada beigām, izņemot ziemeļaustrumu grupu (neviens dalībvalsts neuzņēmas grupas vadību) un Vidusjūras austrumdaļas grupu (vēl nav izbūvēta infrastruktūra, kas vajadzīga grupas aktīvai darbībai). Komisija sniedza

¹⁸ Turpat.

atbalstu deviņām no 13 riska grupām, jo divas nelūdza atbalstu, savukārt vēl divās citās nebija izveidota funkcionējoša infrastruktūra. Mēs konstatējam, ka atjauninātie kopīgie riska izvērtējumi faktiski bija Komisijas virzīts modelēšanas pasākums, kura galvenais nolūks bija pilnīga atteikšanās no Krievijas gāzes.

37 Gāzes piegādes drošības regulā ir noteikts, ka preventīvās rīcības plānos un ārkārtas rīcības plānos ir jāiekļauj sadaļas, kurās tiek aplūkota piegādes drošības “reģionālā dimensija”, īpaši informācija par kopīgiem pasākumiem un sadarbības mehānismiem (sk. 27.–32. punktu). Par šiem aspektiem būtu jāvienojas katrā riska grupā, lai nodrošinātu, ka dalībvalstu nacionālo plānu reģionālajās sadaļās sniegtā informācija ir konsekventa. Izskatījuši 2019. gada preventīvās rīcības plānus un ārkārtas rīcības plānus, secinājām, ka dažādu dalībvalstu un riska grupu reģionālās sadaļas krietni atšķirās kvalitātes un satura ziņā un tajās bieži trūka vienas vai vairāku citu riska grupu sniegtās informācijas.

38 Fakts, ka reģionālās riska grupas nesniedza valstu plāniem vajadzīgo informāciju, liek uzdot jautājumus par riska grupu darba pievienoto vērtību. Komisija ir atzinusi, ka īpaši ārkārtas rīcības plānos trūka reģionāli saskaņotu pasākumu, kas varētu palīdzēt risināt reģionālas krīzes, jeb, vispārīgāk, nebija pietiekamas reģionālās dimensijas¹⁹. Tāpat Komisija ir atzinusi, ka “ilgstoši traucējumi joprojām varētu radīt nekoordinētas dalībvalstu rīcības risku, kas apdraudētu piegādes drošību kaimiņos esošajās dalībvalstīs”²⁰. Analizējuši dalībvalstu nodevumus, secinājām, ka sešas dalībvalstis bija minējušas gāzes piegādes pārtraukšanu kaimiņiem kā iespējamu reakciju ārkārtas stāvoklī.

39 Šie aspekti kopā ar tiem, kas attiecas uz atsevišķu dalībvalstu nodevumiem, liek uzdot jautājumus par to, kā reģionālajām riska grupām būtu jādarbojas nākotnē (darba sadalījums, riska scenāriju izvēle, ziņojumu saturs un formāts papildus Komisijas devumam u. c.), lai efektīvāk izmantotu sadarbības un reģionālās konfigurācijas priekšrocības, neradot pārmērīgu ziņošanas slogu. Dalībvalstu aptaujā noskaidrojām, ka lielākā daļa (21 no 23 dalībvalstīm) vēlētos, lai piegādes drošības ziņošanas struktūra tiktu pārskatīta un vienkāršota, vienlaikus ES līmenī lielāku uzmanību pievēršot praktiskai sadarbībai un izturētspējas pasākumiem.

40 Reģionālajām riska grupām jāņem vērā arī ietekme, ko rada straujā atteikšanās no Krievijas gāzes importa. Daži austrumu cauruļvadu koridori ir zaudējuši savu nozīmi, savukārt SDG imports ir palielinājies no 80 mljrd. m³ 2021. gadā līdz 120 mljrd. m³

---

¹⁹ Turpat.

²⁰ “Komisijas pārskats par to, kā darbojas Regula (ES) 2022/1369”, COM(2023) 173.

2022. gadā²¹. Ņemot vērā šīs stāvokļa izmaiņas, pašreizējais riska grupu sadalījums, kura pamatā ir gāzes cauruļvadu ceļi, dažos gadījumos ir novecojis. Komisija ir atzinusi, ka “pašreizējā reģionālā pieeja riska grupām, šķiet, vairs neatbilst mērķim”²².

Dalībvalstu divpusēji solidaritātes nolīgumi lielākoties joprojām nav noslēgti

41 Solidaritāte ir viens no galvenajiem ES enerģētikas politikas pamatprincipiem, kas ir noteikts LESD 194. un 222. pantā un atkārtoti uzsvērts Gāzes piegādes drošības regulā. Regulā paredzētais solidaritātes mehānisms ir iecerēts kā galējais līdzeklis. Nopietnā gāzes piegādes ārkārtas stāvoklī, kad tirgū nav iespējams piegādāt pietiekami daudz gāzes, lai apmierinātu dalībvalstu solidaritātes režīmā aizsargājamu patērētāju vajadzības (mājsaimniecības, būtiski sociālie pakalpojumi), kaimiņu dalībvalstīm pēc pieprasījuma būtu jānodrošina gāze šo vajadzību apmierināšanai. Saskaņā ar Regulu kaimiņu dalībvalstīm bija divpusēji jāvienojas par solidaritātes pasākumiem (tostarp tehnisku, juridisku un finansiālu kārtību) līdz 2018. gada decembrim.

42 Lai gan varbūtība, ka iestāsies formāla solidaritāte, ir maza, dalībvalstis ir atturējušās noslēgt šādus nolīgumus. Līdz 2018. gada decembrim nebija noslēgts neviens no 40 nolīgumiem, kurus Komisija uzskata par vajadzīgiem. 2020. gada maijā, tā kā joprojām nebija parakstīts neviens nolīgums, Komisija sāka pārkāpuma procedūru pret 25 dalībvalstīm par solidaritātes noteikumu neievērošanu. Līdz 2024. gada janvārim bija noslēgti astoņi nolīgumi. Komisija uzskata, ka šā lēnā progresa galvenie iemesli ir tehniskā sarežģītība, speciālo zināšanu trūkums valsts pārvaldes iestādēs un grūtības panākt vienošanos par taisnīgas finansiālās kompensācijas mehānismu.

43 Lai risinātu divpusējās solidaritātes progresa trūkumu, īpaši enerģētiskās krīzes kontekstā, ar Padomes Regulu (ES) 2022/2576 tika ieviests pagaidu standarta solidaritātes pasākums 2023. gadam. Pasākumu piemērotu gāzes piegādes ārkārtas stāvoklī dalībvalstīs, kurām nav divpusēju nolīgumu.

44 Komisija 2022. gada decembrī veica solidaritātes pasākuma izmēģinājumu, iesaistot 11 dalībvalstis un ENTSOG, lai testētu sistēmu, kas ieviesta ar Gāzes piegādes drošības regulu un Regulu (ES) 2022/2576 reaģēšanai gāzes piegādes drošības ārkārtas stāvoklī. Izvēlētajā scenārijā galvenais pieņēmums bija Krievijas gāzes pilnīga apturēšana. Izmēģinājumā kopumā apstiprinājās ES sagatavotība gāzes piegādes ārkārtas stāvoklim, bet izgaismojās daži pastāvīgi izaicinājumi, kā arī vairākas uzlabojamas jomas, tostarp grūtības piedāvāt taisnīgu kompensāciju par gāzi, kas piegādāta pēc solidāra

²¹ ES Padome, Infografikas, “Kāda ir ES gāzes izcelsme?”, 2024. gada 25. februāris.

²² Komisijas pārskats par Regulas (ES) 2017/1938 piemērošanu, COM(2023) 572.

pieprasījumu, pat saskaņā ar Regulā (ES) 2022/2567 paredzēto pagaidu mehānismu. Pamatojoties uz galvenajiem izmēģinājuma konstatējumiem, Komisija ir secinājusi, ka standarta solidaritātes mehānisms jāturpina²³ arī tad, kad stāsies spēkā pārskatītā Direktīva 2009/73/EK.

Kopīgu interešu projektu atlase bija sarežģīta, un projektu iznākumi nav skaidri

45 Gāzes kopīgu interešu projektu atlasē ir trīs galvenie posmi.

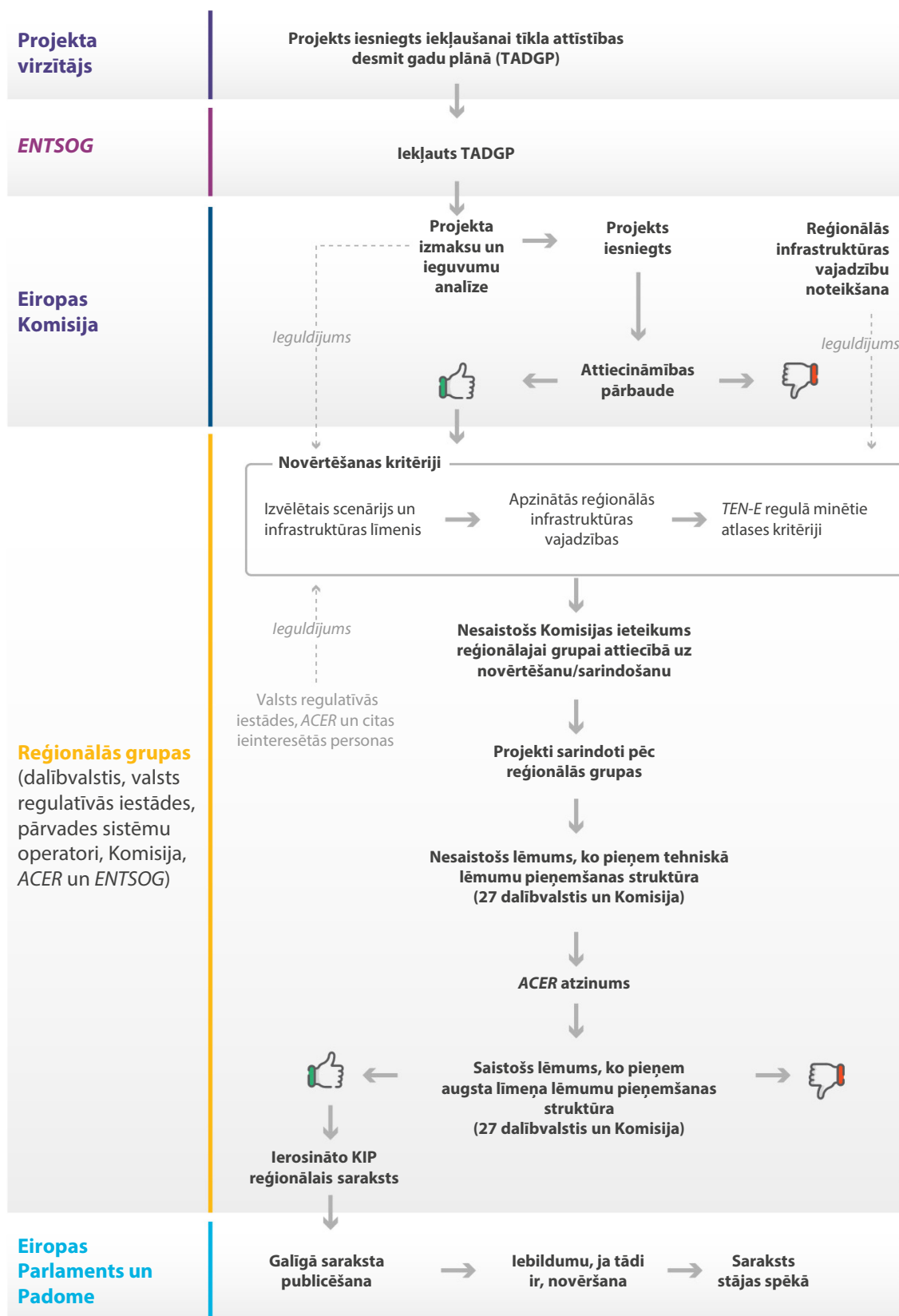
- Pirmais posms ir izmaksu un ieguvumu analīze. Tai ir jābūt pozitīvai, turklāt, lai projektu virzītu tālāk, ir jāpierāda pārrobežu ietekme.
- Otrajā posmā tiek apzinātas reģionālās infrastruktūras vajadzības, tostarp piegādes drošības vajadzības, pamatojoties uz “infrastruktūras nepilnību” novērtējumu jaunākajā *ENTSOG tīkla attīstības desmit gadu plānā*, kā arī uz diskusijām ar dalībvalstīm par to kārtējām gāzes infrastruktūras vajadzībām valsts un reģionālā līmenī.
- Trešajā posmā Komisija novērtē katra projekta relatīvās priekšrocības atbilstoši vairākiem *TEN-E regulā* uzskaitītajiem kritērijiem (tostarp, tirgus integrācija, piegādes drošība, konkurence, ilgtspēja). Šajā posmā projektiem piešķir punktus, pamatojoties uz apzinātajām vajadzībām.

46 Procesa iznākumā izsvērtie KIP tiek sarindoti nesaistošā kārtībā, un Komisija šos projektus ierosina kādai no četrām dalībvalstu reģionālajām grupām (ziemeļi-dienvidi rietumu reģions, ziemeļi-dienvidi austrumu reģions, dienvidi un Baltijas gāzes koridori). Iznākums veido pamatu KIP galīgajam sarakstam, ko veido augsta līmeņa lēmumu pieņemšanas struktūra, kurā ietilpst 27 dalībvalstis un Komisija. Šai struktūrai nav saistoši iepriekšējie rezultāti vai sarindojums (sk. *11. attēlu*). Mēs konstatējam, ka 10 % no tiem projektiem, kurus iekļāva pēdējos trīs KIP sarakstos, nebija rekomendēti Komisijas nesaistošajos sarakstos, jo to salīdzinošā analīze liecināja par mazāku izdevīgumu nekā alternatīviem projektiem tajā pašā reģionā. Tiklīdz projektu klasificē kā KIP, var pieteikties ES finansējumam no EIS (sk. *07. punktu un I pielikumu*).

---

²³ COM(2023) 547.

11. attēls. Gāzes KIP atlasē process

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas informāciju.

47 Dalībvalstu aptaujā konstatējām, ka daudzas no tām (16 no 20 atbildējušajām dalībvalstīm) atbalsta KIP atlases procesu. Tomēr mēs šajā procesā konstatējām arī vairākas problēmas, no kurām var gūt pieredzi udeņraža KIP atlasei nākotnē.

48 Lai paātrinātu projektu īstenošanu, bija paredzēts, ka dalībvalstis piešķir prioritāti KIP apstiprināšanai ātrāk nekā citiem gāzes infrastruktūras projektiem. Eiropas Savienības Energo regulatoru sadarbības aģentūras (ACER) veiktā uzraudzība liecina, ka 45 % gāzes KIP pārsniedza *TEN-E* regulā noteikto mērķtermiņu, proti, nodrošināt projekta apstiprināšanu 3,5 gadu laikā²⁴. Mūsu aptaujā iekļāvām jautājumu par to, vai dalībvalstis ir ieviešas juridiskus un/vai reglamentējošus noteikumus, lai nodrošinātu paātrinātu atļauju izsniegšanu gāzes KIP. Desmit no 21 dalībvalsts atbildēja, ka tas nav darīts. KIP dalībvalstīs kavējas gan ar paātrinātu atļauju piešķiršanas procedūru, gan bez tās, un ACER veiktā KIP progresa uzraudzība neliecina, ka galvenais kavēšanās iemesls būtu atļauju piešķiršana. Tātad varētu secināt, ka paātrināta atļauju piešķiršana pati par sevi nav pietiekama, lai nodrošinātu, ka KIP tiek īstenoti ātrāk nekā citi gāzes projekti.

49 Parasti KIP atlases rezultātā tiek izraudzīti atsevišķi projekti ar vislielāko paredzamo ieguvumu un tiek izslēgti citi projekti. Šis princips nebija ievērots 20 % gadījumos (57 no 291 KIP piecos sagatavotajos sarakstos). Vispirms tika izvēlēts mērķis (piemēram, palielināt gāzes uzglabāšanu reģionā)²⁵, un tad tika sagatavots konkurējošu vai potenciāli konkurējošu KIP grupu saraksts šim konkrētajam mērķim. Un tad tirgus noteica, kuru(-us) projektu(-us) īstenot. Komisija nav paskaidrojusi, kāpēc dažu KIP atlasē izmanto grupēšanas metodi, bet citu KIP atlasē ne. Grupēšanas metode nedod skaidru iznākumu (t. i., vienu vienīgu KIP), bet vairākus KIP kopā vienam un tam pašam mērķim, lai gan tiek piemērots sarežģīts atlases process.

50 Piecos gāzes KIP sarakstos ir iekļauts 291 projekts (sk. **3. attēlu**), kam ir bijusi / ir potenciāli pozitīva ietekme uz piegādes drošību Eiropas Savienībā. Piemēram, mēs konstatējām, ka 18 KIP, kas saņēma EISI finansējumu būvniecībai (sk. **I un II pielikumu**), ir uzlabojuši vai uzlabos dalībvalstu gāzes tīklu savienotību un diversificēs gāzes piegādi. Citi pabeigtie KIP nesaņēma EISI finansējumu, bet tiem bija līdzīga pozitīva ietekme tieši saistībā ar neseno piegādes drošība krīzi. Praksē ir mazāk nekā 291 atsevišķs projekts, jo daži projekti tika atkārtoti vairākos sarakstos, dažos infrastruktūra tā arī netika izbūvēta, bet vēl citi projekti tika apvienoti, izveidojot jaunus. Kaut arī katram KIP atlases procesam ir skaidrs iznākums (t. i., oficiāls

---

²⁴ ACER, "*Consolidated report on the progress of electricity and gas PCIs*", 2023, 20. lpp.

²⁵ Regula (ES) Nr. 347/2013, VII pielikums.

KIP saraksts), Komisija nespēj sniegt pārskatu par šā 291 gāzes KIP projekta galīgajiem rezultātiem un uzskata, ka tikai 20 gāzes projekti pašreizējā sarakstā ir KIP. Komisijas KIP pārredzamības platforma sniedz ieskatu tikai par projektiem no jaunākā (piektā) KIP saraksta un bijušajiem KIP, par kuriem Komisija zina, ka tie ir pabeigti vai ka būvdarbi turpinās. Nepilnīgā informācija par projektu rezultātiem nozīmē, ka ir grūti novērtēt KIP īstenošanas rādītājus, kā arī šā statusa (KIP pretstatā cita veida projektiem) pievienoto vērtību.

Nepietiekams progress saistībā ar oglekļa uztveršanu, izmantošanu un uzglabāšanu varētu pakļaut riskam ilgtermiņa piegādes drošību

51 Gāzes patēriņā radītās oglekļa emisijas kļūs par aizvien svarīgāku ES piegādes drošības elementu, ņemot vērā ES klimata mērķus (īpaši mērķi panākt neto nulles emisijas līdz 2050. gadam). Pat ņemot vērā gaidāmo ievērojamo gāzes patēriņa samazinājumu, ES joprojām līdz 2040. gadam būs vajadzīgs ievērojams dabasgāzes apjoms energoietilpīgās nozarēs, kurās ir “raksturīgas CO₂ emisijas, kas rodas (..) rūpnieciskajos procesos”²⁶ un enerģētikas nozarē²⁷. Tātad izvērstā oglekļa uztveršana, izmantošana un uzglabāšana (CCUS) ietilpst ilgtermiņa piegādes drošības jomā, kā to definējusi IEA (sk. **01.** punktu), konkrēti, ir jāveicina dažādots, līdzsvarots un klimatneitrāls energotīkls²⁸. Komisija ir noteikusi CCUS par neto nulles emisiju tehnoloģiju, kas ir kritiski un stratēģiski svarīga²⁹.

52 Jau agrākā revīzijā esam konstatējuši, ka laikposmā no 2009. līdz 2017. gadam nevienā no ES programmām, ar kurām atbalsta CCUS, nebija izdevies ieviest šo tehnoloģiju Eiropas Savienībā un ka pat ar lielu finansējumu neviens no plānotajiem komerciāla mēroga projektiem netika pabeigts un nodots ekspluatācijā³⁰. Līdz šim Eiropas Savienībā darbojas četri komerciāli CCUS projekti, kuros kopā iespējams katru gadu uztvert līdz pat 1,5 miljoniem tonnu CO₂³¹. Komisija ir ierosinājusi mērķrādītāju, saskaņā ar kuru līdz 2030. gadam ir jāpanāk ikgadēja CO₂ uzglabāšanas jauda 50 miljonu tonnu apmērā, bet nav mērķrādītāja attiecībā uz izmantošanu. Ir aplēsts, ka ES klimata mērķu sasniegšanai katru gadu līdz 2050. gadam ar CCUS tehnoloģiju būtu

²⁶ Eiropas Komisija, “Oglekļa uztveršana, izmantošana un uzglabāšana”.

²⁷ “The role of natural gas in Europe towards 2050”, NTNU, 2021.

²⁸ IEA, “A new era for CCUS”, 2024. gada 22. februāris.

²⁹ Priekšlikums regulai par Neto nulles emisiju industrijas aktu, COM(2023) 161.

³⁰ Īpašais ziņojums 24/2018.

³¹ CCUS project explorer, IEA.

jāuztver līdz 450 miljoniem tonnu CO₂³². Salīdzinājumam – ES enerģijas patēriņā radītās CO₂ emisijas 2022. gadā bija gandrīz 2400 miljoni tonnu³³. Tā kā šajā jomā trūkst progresa CCUS ziņā, varētu tikt pakļauta riskam ES gāzes piegādes ilgtermiņa drošība. Komisija ir publicējusi [CCUS stratēģiju](#) 2024. gada februārī.

ES krīzes reaģēšanas pasākumi deva spēcīgus signālus tirgum, bet bieži vien nevar uzskatāmi parādīt, ka ir sasniegti izvirzītie mērķi

53 Krīze, ko izraisīja Krievijas iebrukums Ukrainā, kopā ar novērojumu, ka “Krievija gāzes piegādi izmanto kā ieroci”, kā to apraksta Padome, ir testējusi ES izturētspēju pret pēkšņām piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvara izmaiņām. Mēs novērtējam, vai pasākumi, ko ES īstenoja, reaģējot uz krīzi, nodrošināja piegādes drošību (sk. [5. attēlu](#)). Būtu jābūt spēcīgai šādiem apgalvojumiem:

- ar ES politikas atbalstu tika panākts gāzes pieprasījuma samazinājums par 15 %;
- pasākums, kura mērķis bija panākt gāzes uzglabāšanas pienākuma izpildi, tika īstenots un radīja lielāku noteiktību;
- cenas griestiem būtu jānodrošina efektīva maksimālā cena gāzes tirdzniecībai Eiropas Savienībā;
- Komisija var pierādīt, ka mehānisms “*AggregateEU*” sasniedz tam izvirzītos mērķus;
- Komisija spēj koordinēt ES darbības un sarunas ar trešām valstīm, kas ražo gāzi, nolūkā uzlabot piegādes drošību.

Gāzes pieprasījuma samazinājums par 15 % panākts, pateicoties dalībvalstu darbībām, kā arī augstām cenām un siltai ziemai

54 Komisija 2022. gada jūlijā lēsa, ka pilnīga atteikšanās no Krievijas gāzes Eiropas Savienībai līdz 2022.–2023. gada ziemas beigām varētu nozīmēt 30 mljrd. m³ iztrūkumu, cita starpā ņemot vērā iztukšotās krātuves, pat ja būtu apjomīgs SDG imports³⁴. Lai laikus novērstu šo problēmu, ar Padomes Regulu (ES) 2022/1369

³² SWD(2024) 63 final, Ietekmes novērtējuma ziņojuma 1. daļa.

³³ Eurostat, *CO2 emissions from EU territorial energy use*.

³⁴ Komisijas paziņojums “Taupīsim gāzi, lai ziemā nepietrūkst”, COM(2022) 360.

tika noteikts brīvprātīgs pieprasījuma samazinājums vismaz par 15 % (45 mljrd. m³) sākotnēji laikposmam no 2022. gada augusta līdz 2023. gada martam, bet pēc tam arī līdz 2024. gada martam.

55 Gāzes patēriņš Eiropas Savienībā jau bija samazinājies par 10,4 % augsto cenu dēļ iepriekšējā gadā līdz minētajam 2022. gada augustam, kad tika pieņemts 15 % mērķrādītājs³⁵. Regulā (ES) 2022/1369 izvirzītais mērķrādītājs deva skaidru signālu tirgum un nodrošināja rīcības satvaru. Saskaņā ar atjauninātajiem NEKP, ko 17 dalībvalstis iesniedza 2023. gadā, divas galvenās īstermiņa darbības pieprasījuma samazināšanai bija: informācijas kampaņas par gāzes taupīšanu un siltumapgādes un aukstumapgādes samazināšanas pasākumi. No 2022. gada augusta līdz 2023. gada martam mērķrādītājs tika pārsniegts. Šajā laikposmā gāzes patēriņš ES kopumā samazinājās par 18 %. Komisija lēš, ka 50 % šā samazinājuma bija mājsaimniecībā, 43 % – rūpniecībā un 7 % – enerģijas ražošanas nozarē³⁶.

56 Lai gan dalībvalstu veiktie pasākumi veicināja pieprasījuma samazināšanu, ir grūti ar pārliecību novērtēt šo pasākumu relatīvo ietekmi salīdzinājumā ar citiem faktoriem, kuri ir ārpus dalībvalstu kontroles. Piemēram, mājsaimniecības un uzņēmumi reaģēja gan uz augstākām cenām, gan uz informācijas kampaņām par gāzes taupīšanu, taču Komisija tajā pašā laikā lēš, ka viena sestā daļa no 2022.–2023. gada samazinātā pieprasījuma skaidrojama ar siltu ziemu, kā rezultātā kritās pieprasījums pēc gāzes apkurei. Līdzīgi arī rūpniecībā, kur 2022. gada pieprasījuma kritums par 18 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu skaidrojams ar vairākiem faktoriem, tostarp notika pāreja uz citu kurināmo, tika īstenoti energoefektivitātes pasākumi un bija vērojams pieprasījuma sarukums, proti, augstas gāzes cenas dēļ tika apturēta ražošana. Pieprasījuma samazinājums visvairāk vērojams energoietilpīgās nozarēs (piemēram, dzelzs un tērauda, ķīmisko pamatvielu un celulozes un papīra nozarēs), kur ražošana joprojām nesasniedz pirmskrīzes līmeni (sk. [12. attēlu](#)).

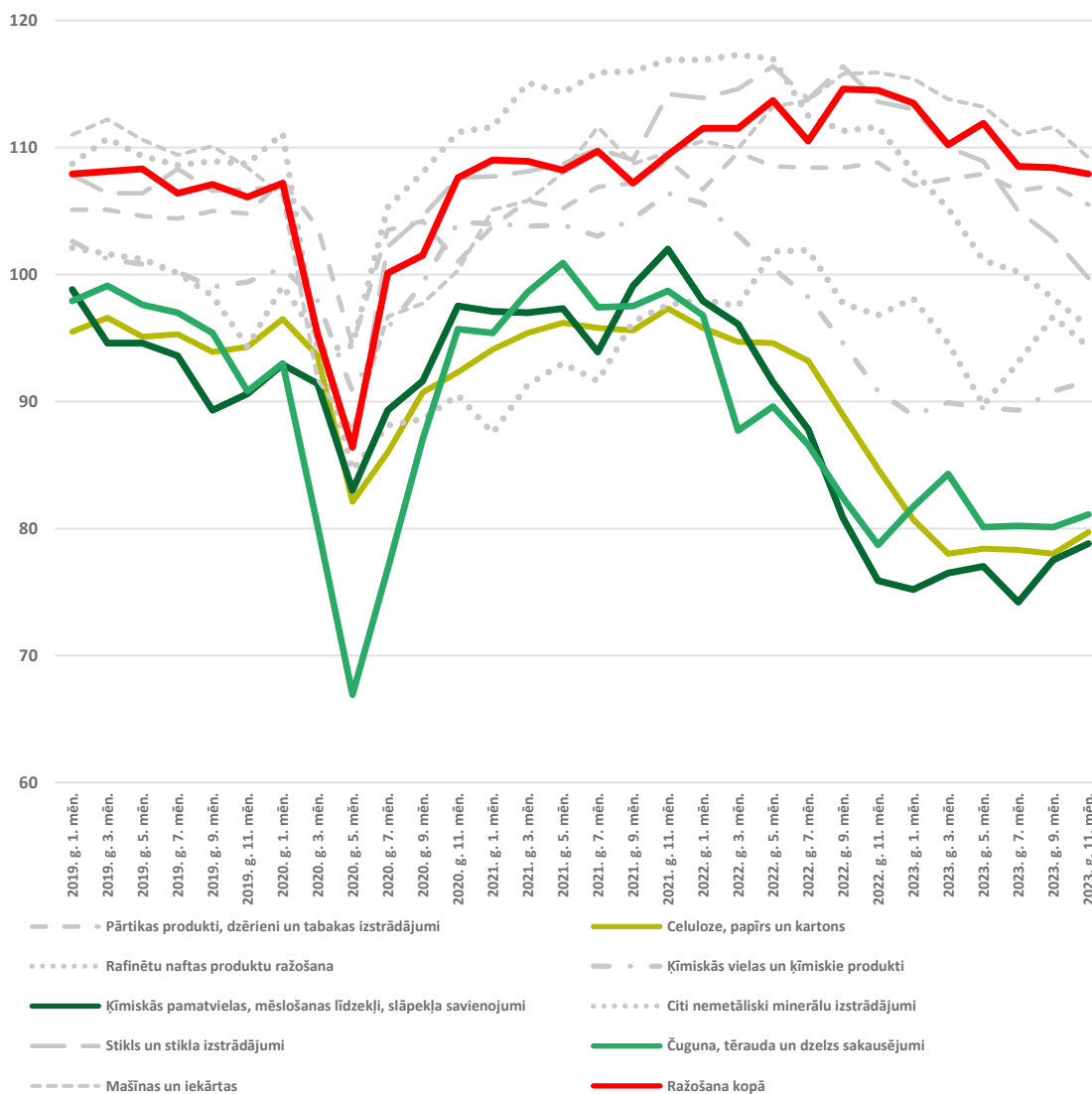
---

³⁵ Eurostat, *EU gas consumption decreased by 17.7 %*, 2023. gada 19. aprīlis.

³⁶ SWD(2023) 63.

12. attēls. Ikmēneša ražošanas apjoms, ražošana ES no 2019. gada janvāra līdz 2023. gada novembrim (2015 = 100)

Avots: Grafika autors: Anouk Honoré, (Oksfordas Enerģētikas pētījumu institūts), pamatojoties uz Eurostat datiem.

ES mēroga gāzes krātuvju piepildīšanas pienākums tika izpildīts, sekojot iepriekšējai praksei, un radīja lielāku noteiktību

57 Eiropas Savienībā no gāzes krātuvēm nāk 25–30 % ziemas mēnešos vajadzīgās gāzes. Krātuvju gāzei ir svarīga nozīme Eiropas gāzes sistēmas līdzsvarošānā, īpaši tad, kad ziemā ir maksimumslodze. Pirms krīzes *Gazprom* kontrolēja aptuveni 10 % no ES pazemes gāzes krātuvēm (PGK)³⁷. 2021. gadā PGK tika piepildītas daudz mazāk salīdzinājumā gan ar iepriekšējiem gadiem, gan ar citām uzglabāšanas iekārtām Eiropas Savienībā, un tā daļēji jau bija [Krievijas gāzes piegādes izmantošana par ieroci](#). Saskaņā ar *ACER* 2022. gada janvārī “lielākā daļa valsts gāzes regulatīvo iestāžu neziņoja, ka pašreizējais gāzes uzglabāšanas apjoms radītu lielas bažas”³⁸.

58 2022. gada jūnijā ES noteica gāzes krātuvju piepildīšanas pienākumu. Visām PGK Eiropas Savienībā līdz 2022. gada 1. novembrim bija jābūt piepildītām par 80 %, savukārt pēc tam līdz katra gada 1. novembrim (un tā līdz 2025. gadam) – par 90 %. Bija noteikti arī starpposma piepildījuma rādītāji februārim, maijam, jūnijam un septembrim. Visi šie mērķrādītāji līdz šim ir bijuši sasniegti un pat pārsniegti (2023. gada novembrī krātuvju piepildījums bija 99 %), un tas ir signāls, ka ES nodrošinās pietiekamas gāzes rezerves caurmēra ziemai un ka vairs nepastāv atkārtotas gāzes uzglabāšanas manipulācijas risks.

59 Lai gan šis pasākums rada noteiktību, tas būtiski neatšķiras no iepriekšējās prakses. Šāds piepildījums atbilst vidējam krātuvju piepildījuma līmenim Eiropas Savienībā pirms krīzes (sk. [13. attēlu](#)). Vidējais ES krātuvju piepildījuma līmenis piecu gadu laikposmā no 2016. līdz 2020. gadam (katra gada 1. novembrī) bija 91,5 %³⁹. Vienpadsmit dalībvalstīm, kas kopā veidoja 56 % no ES gāzes patēriņa, pirms krīzes bija savi uzglabāšanas pienākumi, un četrām dalībvalstīm bija stratēģiski uzglabātas gāzes rezerves⁴⁰.

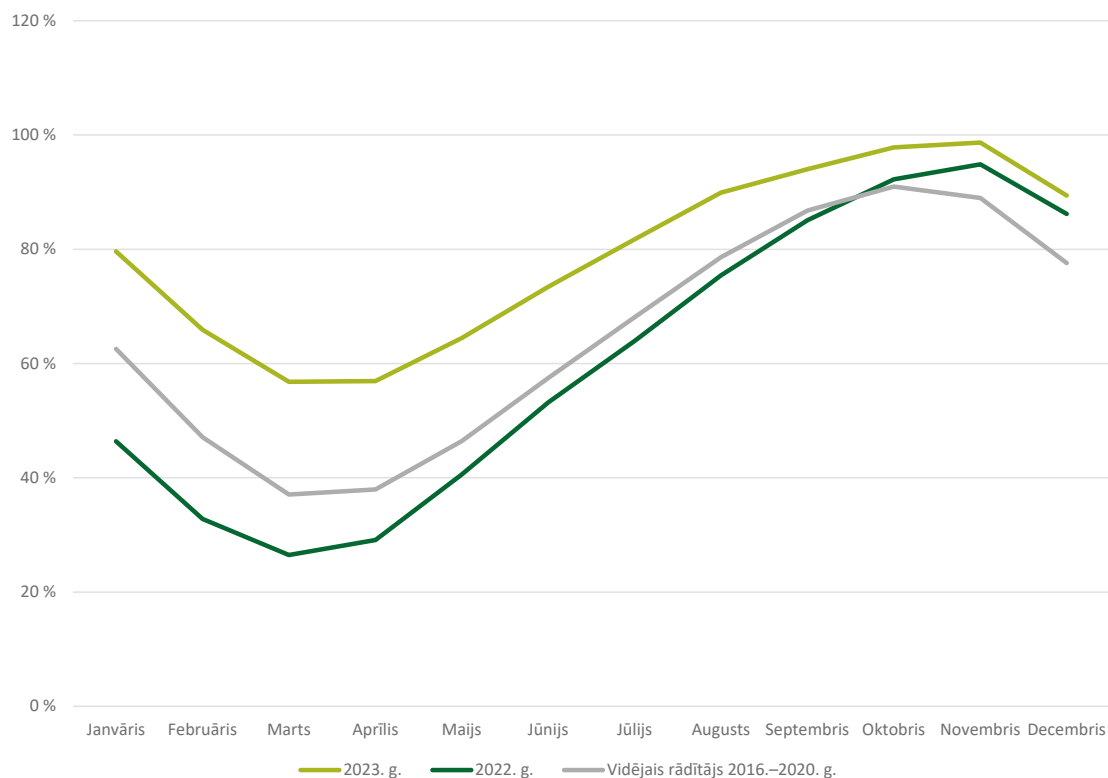
³⁷ Komisijas ziņojums par dažiem gāzes uzglabāšanas aspektiem, [COM\(2023\) 182](#).

³⁸ *ACER, Report on Gas Storage Regulation and Indicators, 2022.*

³⁹ *Gas Infrastructure Europe (GIE), Apkopotais gāzes uzglabāšanas pārskats (pārskata dati / vēsturiskie dati)*

⁴⁰ *ACER, Report on Gas Storage Regulation and Indicators, 2022.*

13. attēls. Vidējais ES krātuvju piepildījums

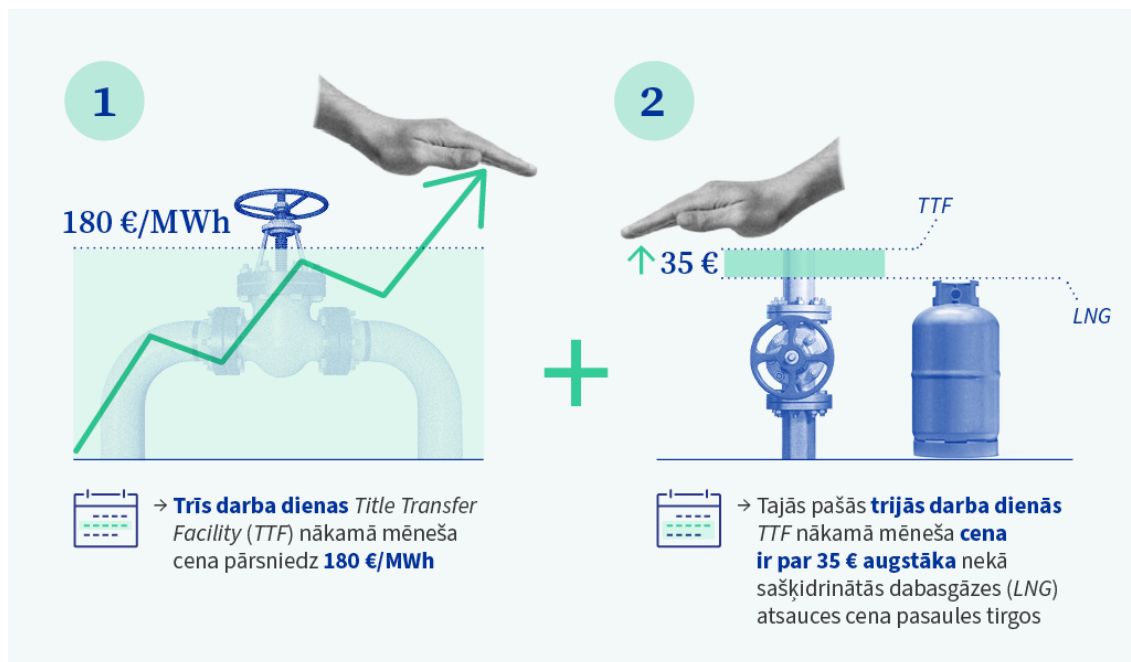
Avots: ERP, pamatojoties uz [GIE](#).

Pastāv riski, kas saistīti ar gāzes cenas griestu iespējamu aktivizēšanu

60 Tirgus korekcijas mehānisms (jeb tā dēvētie gāzes cenas griesti) ir paredzēts, lai labotu situācijas, kurās Komisija saskata tirgus darbības traucējumus. Piemērs tam bija gāzes cenas kāpums 2022. gada augustā. Šo mehānismu aktivizē, ja nākamā mēneša gāzes nākotnes līgumu cena Nīderlandes *TTF* pārsniedz 180 EUR/MWh un par 35 EUR/MWh pārsniedz SDG globālo atsauces cenu (sk. [14. attēlu](#)). Tas nozīmē, ka noteiktā laikposmā ES nebūtu iespējams pirkt un pārdot visbiežāk tirgotos gāzes nākotnes līgumus, kuru vērtība pārsniedz saskaņā ar Regulu 2022/2578 aprēķinātus cenas griestus. Griestus ir iespējams piemērot līdz 2025. gada 31. decembrim. Komisija apgalvo, ka griestu noteikšana “ierobežoja cenas ES gāzes tirgos⁴¹” enerģētiskās krīzes laikā. Tomēr nav iespējams novērtēt griestu efektivitāti, jo līdz šim griesti nav piemēroti, lai gan ir apzināti daži riska faktori, kas varētu izraisīt to aktivizēšanu.

⁴¹ COM(2023) 650 final.

14. attēls. Faktori, kas var izraisīt gāzes cenas griestu aktivizēšanu

Avots: ES Padome.

61 Cenas griesti attiecas uz visiem līgumiem, ko slēdz ES oficiālajās gāzes tirdzniecības platformās par gāzes piegādi no viena mēneša līdz vienam gadam nākotnē. Griestus nepiemēros cita veida līgumiem vai līgumiem, ko slēdz ārpus ES. Vismaz viena pasaules mēroga birža ir noorganizējusi to, ka gāzes tirdzniecība bez papildu izmaksām pāries no Nīderlandes uz Apvienotās Karalistes tirdzniecības platformu, ja tiks iedarbināti cenas griesti. Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde (EVTI) uzskata, ka, iespējams, gāzes tirdzniecība pārvietotos ārpus ES, tiklīdz cena sāktu tuvojies cenas griestiem⁴². EVTI ir brīdinājusi, ka tādā gadījumā “**varētu tikt ietekmēta tirgu pienācīga darbība un līdz ar to arī finanšu stabilitāte**”. Ja gadītos ievērojams gāzes deficīts, kas izraisītu strauju cenas kāpumu, Komisijai būtu pilnvaras griestus atcelt.

⁴² EVTI, *Effects assessment of the impact of the market correction mechanism on financial markets*, 2023.

Mehānisms “*AggregateEU*” ir izraisījis interesi tirgū, bet nepietiek datu, lai izdarītu secinājumus par ieguvumiem no šā mehānisma

62 Komisija 2022. gada aprīlī izveidoja ES [Energētikas platformu](#) kopīgai gāzes iepirkšanai. Tā rezultātā 2023. gada aprīlī sāka darboties mehānisms “*AggregateEU*”, kas sākotnēji bija paredzēts līdz 2023. gada decembrim. Saskaņā ar Komisiju *AggregateEU* mērķis ir nodrošināt alternatīvu kanālu gāzes pirkšanai un pārdošanai, tostarp īstenojot kopīgus iepirkumus, kā arī nodrošināt pieprasījuma agregēšanas pakalpojumu un jaunus sadarbības veidus. Citi galvenie paredzētie ieguvumi ir lielāka pārredzamība, atbalsts mazākiem uzņēmumiem no valstīm bez izejas uz jūru (saistībā ar SDG iepirkumu) un tādu sadarbības modeļu veicināšana kā grupu iepirkums ar centrāla pircēja starpniecību⁴³. Lai garantētu platformas izmantošanu, 24 dalībvalstīm, kas ir pieslēgtas ES gāzes tīklam (izņēmums ir Īrija, Malta un Kipra), bija jānodrošina, ka to jurisdikcijā esošas vienības iesniedz pieprasījumu, kas līdzvērtīgs 15 % no dalībvalsts krātuvju piepildījuma mērķrādītāja līdz 2023. gada beigām⁴⁴.

63 Praksē *AggregateEU* ir tiešsaistes platforma, kas grupē gāzes pieprasījumu no ES un [Energētikas kopienā](#) bāzētām vienībām (rūpniecība, tirgotāji u. c.) pēc tām dalībvalstīm, uz kurām šīs vienības vēlētos piegādāt gāzi, un aicina piegādātājus iesniegt attiecīgus piedāvājumus. Pieprasījumu un piedāvājumu saskaņo proporcionāli un sarindo pēc cenas (tādējādi visiem pircējiem ir vienādas iespējas pirkt par zemāko cenu savā piegādes punktā). Šajā brīdī beidzas Komisijas iesaiste. Pircēji un pārdevēji ved sarunas ārpus platformas, un viņiem nav saistošas tur piedāvātās cenas.

64 Izskatās, ka *AggregateEU* izdodas sasniegt vienu no saviem mērķiem, proti, atbalstīt mazākus uzņēmumus, jo divas trešdaļas uzņēmumu, kas vēlas iegādāties gāzi šajā platformā, pēc Komisija klasifikācijas ir mazas ekonomiskas vienības (uzņēmumi, kas darbojas tikai vienā dalībvalstī, vai vietējie gāzes mazumtirgotāji).

65 *AggregateEU*, kā iecerēts, patiešām nodrošina alternatīvu gāzes pirkšanas un pārdošanas kanālu. 2023. gadā platformā notika četras partneru piemeklēšanas kārtas, kurās piedalījās 180 vienības, kuras iesniedza pieprasījumu pēc 54 mljrd. m³ gāzes. Pieprasītie apjomi atbilst 50 % no ES gāzes krātuvju jaudas, kas ir daudz vairāk nekā obligātie tiesību aktos noteiktie 15 % no ES gāzes krātuvju jaudas. Tātad *AggregateEU* ir radījis patiesu interesi gāzes jomas ekonomiskajām vienībām. Tomēr mēs nevarējām noteikt šā mehānisma pievienoto vērtību salīdzinājumā ar gāzes tirdzniecības platformām un nevarējām noteikt, kādas tirgus nepilnības ir atrisinātas ar *AggregateEU*

⁴³ Eiropas Komisija, [AggregateEU – questions and answers](#).

⁴⁴ Padomes Regula (ES) 2022/2576.

palīdzību, jo krīzes izraisītās cenu atšķirības visos ES gāzes tirgos jau tā bija ievērojami samazinātas laikā, kad izveidoja *Aggregate EU*⁴⁵.

66 Lai novērtētu, cik lielā mērā ir īstenojušies citi Komisijas apgalvojumi par *AggregateEU* devumu (sk. 62. punktu), ir vajadzīga cita līmeņa informācija par noslēgtajiem līgumiem, kas nav pieejama. Komisijai nav tiesību piekļūt līgumiem, kas noslēgti platformā izteikto piedāvājumu rezultātā. Tā arī nevar zināt, vai tie bija divpusēji līgumi vai kopīga iepirkuma konsorcijs līgumi, un vai samaksātās cenas bija zemākas nekā tās, ko piedāvāja galvenajās ES gāzes tirdzniecības platformās. Komisija to apzinās un ir paziņojusi, ka šī shēma sniegs visas iecerētās priekšrocības tikai tad, ja “Komisija un dalībvalstis nodrošinās pārredzamību ES Enerģētikas platformā attiecībā uz plānotajiem un noslēgtajiem gāzes piegādes iepirkumiem visā Savienībā, lai varētu novērtēt, vai ir sasniegti piegādes drošības un enerģētikas solidaritātes mērķi”⁴⁶.

Starptautiskās darbības izvēršana deva spēcīgu vēstījumu, bet maz iespēju sasniegt Komisijas izvirzītos mērķus

67 Papildus kopīgam gāzes iepirkumam ES Enerģētikas platformas mērķis ir arī “koordinēt ES darbību un sarunas ar ārējiem augšupējiem piegādātājiem, lai novērstu to, ka ES valstis viena otru pārsola, vienlaikus apkopojot mūsu politisko un tirgus ietekmi, lai (...) panāktu labākus apstākļus visiem ES patērētājiem”⁴⁷. Lai to panāktu, Komisija ir uzsākusi vairākas starptautiskas iniciatīvas, vērsties pie gāzes ražotājvalstīm, un ir ieguvusi tiesības pārskatīt starpvaldību enerģētikas nolīgumus, ko dalībvalstis noslēdz ar trešām valstīm. Mēs konstatējam, ka abos šajos gadījumos Komisijai trūkst instrumentu un juridiskās kompetences, lai sasniegtu izvirzītos mērķus.

68 Reaģējot uz krīzi, Komisija uzsāka starptautiskās darbības izvēršanas pasākumus, izmantojot savus daudzus un ilgstošos divpusējos kontaktus ar gāzes ražotājām trešām valstīm. Pasākumu nolūks bija dot spēcīgu vēstījumu, ka ES rīkosies, lai dažādotu gāzes piegādi, tādējādi palielinot piegādes drošību. Komisija parakstīja nesaistošus kopīgus paziņojumus ar ASV, Norvēģiju un Kanādu, kā arī saprašanās memorandumus ar Ēģipti/Izraēlu un Azerbaidžānu. Tomēr, neskatoties uz Komisijas darbībām, šo dokumentu iedaba un Komisijas ierobežotā kompetence starptautiskajās lietās nozīmē,

⁴⁵ *Market monitoring report on key developments in EU gas wholesale markets*, ACER, 2023. gada jūnijs.

⁴⁶ Komisijas “Paziņojums par ārkārtas situāciju enerģētikas jomā: gatavojamies, iepērkam gāzi un aizsargājam ES kopā”, COM(2022) 553 final.

⁴⁷ Eiropas Komisija, *EU energy platform*, 2023. gada 21. septembris.

ka ir ļoti maz iespēju panākt konkrētus rezultātus, kas uzlabotu ES gāzes piegādes drošību. Daži no šajos dokumentos paredzētajiem pasākumiem, piemēram, nodoms ar Norvēģiju “kopīgi izstrādāt instrumentus (..) enerģijas tirgu stabilizēšanai” vai nodoms izveidot ES un Kanādas darba grupu SDG jautājumos, nav spējuši sniegt gaidītos rezultātus.

69 Dalībvalstis arī divpusēji vēršas pie gāzes ražotājām trešām valstīm. Dažos gadījumos dalībvalstīm saskaņā ar Padomes [Lēmumu 2017/684](#) ir jāziņo Komisijai par visiem no šīs sadarbības izrietošiem starpvaldību nolīgumiem enerģētikas jomā. Ar minēto lēmumu tika ieviesta prasība Komisijai *ex ante* (pirms parakstīšanas) novērtēt attiecīgos starpvaldību nolīgumus gāzes un naftas jomā, lai palīdzētu nodrošināt, ka šie nolīgumi ir saderīgi ar ES tiesību aktiem. Saskaņā ar informāciju, ko sniedzis viens no institūtiem, kuri seko līdzi starpvaldību nolīgumiem enerģētikas jomā, kopš krīzes sākuma [dalībvalstis ir noslēgušas daudzus un dažādus nolīgumus ar trešām valstīm](#). Par nevienu no tiem nav sniegtas ziņas Komisijai. Tā kā šie nolīgumi nav publiski, Komisijai ir grūti zināt, kāda veida nolīgumus dalībvalstis noslēdz ar trešām valstīm un vai par šiem nolīgumiem būtu jāziņo kā par Lēmumā 2017/684 minētiem starpvaldību nolīgumiem.

Secinājumi un ieteikumi

70 Mūsu vispārējais konstatējums ir tāds, ka, lai gan ar ES satvaru tika risināti visi gāzes piegādes drošības aspekti (tiesa gan – nevienmērīgi), bieži vien nav iespējams uzskatāmi parādīt, vai ir sasniegti krīzes reaģēšanas mērķi. ES piegādes drošības struktūra veicināja dalībvalstu sadarbību, bet nav sasniegti daži no tās galvenajiem nodevumiem, un ES joprojām izstrādā cenas pieņemamības sistēmu. ES pieņēma vairākus īstermiņa pasākumus, ar kuriem reaģēja uz Krievijas stratēģiju, ka tā izmantoto gāzes piegādi kā ieroci, un tādējādi tika doti spēcīgi signāli tirgum, ka dalībvalstis šo problēmu pārvarēs kopīgiem spēkiem. Tomēr ES pasākumu devums ne vienmēr ir bijis skaidrs, un ES novēro, ka veidojas jauna piegādes drošības vide, kurā pieaug paļaušanās uz SDG un nepieciešamība dekarbonizēt gāzes patēriņu.

71 Dažas ES politikas izvēles un pasākumi ir pozitīvi ietekmējuši ES gāzes piegādes drošību, īpaši pasākumi, ar kuriem ir pieprasīta vai finansēta dalībvalstu gāzes tīklus savienojosa infrastruktūra, tādējādi nodrošinot divvirzienu gāzes plūsmu (pārsvarā rietumu-austrumu plūsmu, bet arī austrumu-rietumu plūsmu) un atbalstot gāzes piegādes dažādošanu. ES gāzes piegādes drošības politikas mērķi attiecībā uz pieejamību ir bijuši skaidrāki nekā attiecībā uz cenas pieņemamību. Krīze ir likusi Eiropas Savienībai savā gāzes piegādes drošības satvarā piešķirt lielāku nozīmi cenas pieņemamībai, un arī dalībvalstis ir īstenojušas virkni pasākumu šā jautājuma risināšanai. ES pašlaik izstrādā gāzes cenas pieņemamības politikas sistēmu. Tomēr šajā sistēmā joprojām nav pietiekami risināta vajadzība ES skaidri apsvērt un analizēt cenas pieņemamību ietekmējošos faktoros un attiecīgos izaicinājumus (sk. [19.–26.](#) punktu).

1. ieteikums. Pabeigt ES gāzes cenas pieņemamības sistēmas izstrādi

---

Iesakām Komisijai saistībā ar gāzes piegādes drošību pievērst vairāk uzmanības cenas pieņemamības dimensijai:

- a) nodrošināt, ka ES līmenī tiek sagatavots cenas pieņemamības novērtējums attiecībā uz svarīgiem ES nodevumiem;
- b) izvērtēt, vai būtu iespējams Gāzes piegādes drošības regulas pārskatīšanas laikā paredzēt to, ka cenas pieņemamības riska apsvērumi tiek iekļauti Regulā prasītajos valsts mēroga riska izvērtējumos;
- c) apsvērt iespēju atjaunināt prasības attiecībā uz dalībvalstu ziņojumiem tā, lai ziņojumos būtu iekļauta informācija ne tikai par enerģētisko nabadzību, bet arī par cenas pieņemamību. Šo informāciju varētu iekļaut, piemēram, nacionālajos enerģētikas un klimata plānos.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2025. gads.

72 Dalībvalstīm un to reģionālajām grupām ieviestā sistēma ziņošanai par ES gāzes piegādes drošību veido pamatu, kas ļauj sistemātiski apsvērt dažādus riska faktoros, ieviest preventīvus pasākumus riska novēršanai un rīkoties ārkārtas stāvoklī, ja iestājas risks. Tomēr 2019. gada ziņošanas procesā 18 dalībvalstis nepabeidza ziņošanu saistībā ar preventīvās un ārkārtas rīcības plāniem, savukārt vēl divas citas dalībvalstis neiesniedza nekādus ziņojumus, tātad būtu jāuzdod jautājumi par šā procesa efektivitāti un pievienoto vērtību. Kaut arī reģionālās riska grupas veicina sadarbību, mēs konstatējām, ka tās nesniedz gaidītos rezultātus, piemēram, grupu pārklāšanās dēļ. Dažas riska grupas vairs nebija aktuālas pēc tam, kad Krievijas gāzes pārtraukšanas rezultātā radās jaunas gāzes plūsmas. Tas liecina, ka, lai gan piegādes drošības jomā ieviestā ziņošanas sistēma veicina dalībvalstu sadarbību, dažos galvenajos aspektos trūkst pievienotās vērtības un efektivitātes tā, lai patiešām īstenotos izvirzītais mērķis, t. i., atbalstīt valstu un reģionālos gāzes piegādes drošības pasākumus. Lielākā daļa dalībvalstu ir paudušas atbalstu tam, lai tiktu pārskatīta valstu un reģionu ziņošanas pienākumu struktūra gāzes piegādes drošības jomā. Vēl viena neatrisināta problēma saistās ar solidaritātes nolīgumu noslēgšanu vai nu divpusēji, vai arī izmantojot ES mēroga mehānismu (27.–44. punkts).

2. ieteikums. Optimizēt dalībvalstu ziņošanu par gāzes piegādes drošību

---

Lai nodrošinātu, ka svarīgākās gāzes piegādes problēmas tiek apzinātas un risinātas saskaņotā veidā gan valsts, gan reģionu līmenī, iesakām Komisijai:

- a) izvērtēt, vai Gāzes piegādes drošības regulas pārskatīšanas laikā būtu iespējams racionalizēt dalībvalstīm gāzes piegādes drošības jomā izvirzītās ziņošanas prasības un procesu, kurā iesniedzami galvenie nodevumi (valsts mēroga un kopīgie riska izvērtējumi un preventīvās rīcības un ārkārtas rīcības plāni);
- b) arī turpmāk palīdzēt dalībvalstīm sagatavot nodevumus, kas ir pilnīgi un iesniegti termiņā, īpaši izpētot iespēju ieviest digitālos ziņošanas un dokumentu izskatīšanas rīkus.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2025. gads.

3. ieteikums. Pārskatīt reģionālās sadarbības struktūru

Iesakām Komisijai pārskatīt pašreizējo reģionālās sadarbības struktūru:

- a) pielāgot konfigurāciju izmainītajiem apstākļiem (vairāk tiek izmantota SDG, mazinājusies dažu cauruļvadu piegādes koridoru nozīme);
- b) samazināt grupu pārklāšanos un precizēt katras grupas lomu un uzdevumus.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2025. gads.

73 Kopīgu interešu projektu (KIP) atlases procedūra ir sarežģīta, un tajā ir trīs posmi, no kuriem katram ir sava metodika, daudzi posmi un daudzas ieinteresētās personas. Šā procesa rezultātā projektiem parasti tika piešķirts KIP statuss, ja bija paredzams, ka tie sniegs vislielākos ieguvumus. 20 % gadījumu tas tā nebija, jo konkurējošu vai potenciāli konkurējošu KIP grupas tika saistītas ar konkrētu mērķi, lai pēc tam tirgū pats par sevi izkristalizētos, kuri projekti tiks finansēti. KIP atlasē piegādes drošībai tika pievērsta pienācīga uzmanība, taču Komisija nespēj sniegt pārskatu par gala rezultātu, kas sasniegts visos šajos KIP (kopā 291 KIP). Nepilnīgā informācija par projektu rezultātiem nozīmē, ka ir grūti novērtēt KIP īstenošanas rādītājus, kā arī šā statusa (KIP pretstatā cita veida projektiem) pievienoto vērtību. Vairāk gāzes KIP nebūs (izņemot Maltas un Kipras savienošānu ar ES tīklu), bet to pašu procesu izmanto arī udeņraža KIP, tātad var atkārtoties šie paši trūkumi. Ņemot vērā ES mērķus klimata jomā, tostarp neto nulles emisiju mērķi, bet vienlaikus arī pastāvīgo vajadzību pēc dabasgāzes, mēs

konstatējām, ka nepietiekamais progress saistībā ar oglekļa uztveršanu, izmantošanu un uzglabāšanu (CCUS) varētu būt izaicinājums gāzes piegādes drošībai ilgtermiņā (45.–52. punkts).

4. ieteikums. Īstenot KIP pārredzamākā veidā

Iesakām Komisijai pēc apspriešanās ar dalībvalstīm, *ENTSO* un projektu virzītājiem uzlabot to datu pārredzamību un skaidrību, kuri liecina par KIP iznākumiem, iekļaujot informāciju par agrākiem KIP, projektu izmaksām un apvienotiem KIP. To varētu darīt, izmantojot KIP pārredzamības platformu vai *Europa.eu* tīmekļvietni. Šis ieteikums būtu attiecināms uz visiem turpmākiem KIP sarakstiem.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2025. gads.

74 2022.–2023. gadā ES ierosināja daudzus ārkārtas pasākumus, galvenokārt saskaņā ar LESD 122. pantu, un tādējādi raidīja spēcīgus signālus tirgum, ka dalībvalstis darbosies kopā, lai reaģētu uz Krievijas īstenoto gāzes izmantošanu par ieroci un nodrošinātu piegādes drošību. Šo pasākumu ietekmi salīdzinājumā ar izvirzītajiem mērķiem ne vienmēr var noteikt, jo figurē arī citi iznākumus ietekmējoši faktori vai trūkst pierādījumu. Pieprasījuma samazinājums par 15 % (salīdzinājumā ar piecu gadu vidējo rādītāju) tika sasniegts un palīdzēja atjaunot noteiktību tirgū, lai gan pieprasījums augsto cenu dēļ samazinājās jau pirms šā mērķrādītāja pieņemšanas. Ir grūti novērtēt dalībvalstu veikto pasākumu relatīvo ietekmi, jo darbojas arī citi faktori ārpus dalībvalstu kontroles (piemēram, augstas gāzes cenas, pieprasījuma sarukums, silti laikapstākļi) (sk. 54.–56. punktu).

75 ES noteica arī obligātu gāzes krātuvju piepildījuma līmeni – vispirms par 80 % līdz 2022. gada novembrim, pēc tam par 90 % līdz katra gada novembrim un tā līdz 2025. gadam. Šo mērķrādītāju sasniegšana vairoja noteiktību tirgū un pārlicību par piegādes drošību krīzes laikā. Tomēr šī prakse būtiski neatšķiras no iepriekšējās prakses. Šāds piepildījums atbilst vidējam krātuvju piepildījuma līmenim Eiropas Savienībā pirms krīzes (sk. 57.–59. punktu).

76 ES pieņēma pasākumus ar mērķi noteiktu veidu līgumiem ierobežot gāzes vairumtirdzniecības cenu, ja tā pārsniedz saskaņā ar Regulu 2022/2578 aprēķinātus cenas griestus, tādējādi cenšoties mazināt novērotās tirgus “pārmērības”. Gāzes cena ir bijusi daudz zemāka par noteiktajiem griestiem, tāpēc nav iespējams novērtēt griestu efektivitāti, jo līdz šim to piemērošana nav bijusi aktuāla. Mēs konstatējām, ka pastāv riski, kas saistīti ar gāzes cenas griestu iespējamu aktivizēšanu. Eiropas Vērtspāpīru un tirgus iestāde ir brīdinājusi, ka gadījumā, ja cena tuvotos griestiem, gāzes tirdzniecība

varētu pārvietoties ārpus ES un varētu tikt apdraudēta tirgus pienācīga darbība. Ja gadītos ievērojams gāzes deficīts, kas izraisītu strauju cenas kāpumu, Komisijai būtu pilnvaras griestus atcelt (60. un 61. punkts).

77 Komisijas izveidotais gāzes pircēju un pārdevēju partneru piemeklēšanas rīks “*AggregateEU*” ir alternatīvs gāzes pirkšanas un pārdošanas kanāls. Šis rīks ir izraisījis interesi mazāku ekonomisko vienību vidū, un Komisija cenšas tām palīdzēt. Tomēr mēs nevarējām noteikt šā rīka pievienoto vērtību salīdzinājumā ar gāzes tirdzniecības platformām. Tāpat nevarējām noteikt, kādu tirgus nepilnību risina tieši *AggregateEU*. Turklāt Komisija nespēj pierādīt, ka ir sasniegti citi šim rīkam izvirzītie mērķi, jo tā nevar iegūt informāciju par līgumiem, par kuriem faktiski panākta vienošanās platformā saņemto piedāvājumu rezultātā. Vēl mēs konstatējām, ka neīstenojas Komisijas centieni koordinēt ES darbības un sarunas ar ārējiem augšupējiem piegādātājiem, jo Komisijai trūkst attiecīgu instrumentu un juridiskās kompetences (62.–69. punkts).

Šo ziņojumu 2024. gada 15. maija sēdē Luksemburgā pieņēma I apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas locekle *Joëlle Elvinger*.

Revīzijas palātas vārdā —

Tony Murphy
priekšsēdētājs

Pielikumi

I pielikums. EISI finansējums būvniecības kopīgu interešu projektiem

Priekšlikuma nosaukums	KIP saraksts	Dalībvalsts	EISI finansējums (miljoni EUR)
Mērksadarbības KIP, Dienvidrietumu Skotijas sauszemes sistēma starp <i>Cluden</i> un <i>Brighthouse Bay</i> (Apvienotā Karaliste)	1	UK	34,8
Klaipēda-Kuršēnai gāzes pārvades cauruļvada būvniecība	1	LT	28,6
Polijas un Lietuvas gāzes starpsavienojuma būvniecība un atbalsta infrastruktūras būvniecība	1	PL, LT	295,4
Polijas un Čehijas starpsavienojums (<i>Stork II</i>) starp <i>Libhošť</i> un <i>Hat</i> (CZ-PL) – <i>Kedzierzyn</i> (PL)	1	PL, CZ	62,7
Reversās plūsmas starpsavienojums <i>TENP</i> cauruļvadā, būvdarbi	1	DE	8,7
Nacionālās gāzes pārvades sistēmas attīstība Rumānijas teritorijā virzienā Bulgārijā-Rumānija-Ungārija-Austrija, ieviešanas darbi, 1. posms	1	RO	179,3
Baltijas starpsavienojuma cauruļvads, būvdarbi	2	FI, EE	187,5
Igaunijas un Latvijas gāzes starpsavienojuma uzlabošana	2	EE	18,6
Polijas un Slovākijas gāzes starpsavienojuma būvdarbi	2	SK, PL	134,6
SDG termināļa būvniecība Krkas salā	2	HR	82,5
SDG izsūkņēšanas cauruļvads <i>Omišalj-Zlobin-Bosiljevo-Sisak-Kozarac-Slobodnica</i> , I posma būvdarbi	2	HR	16,4
Iekšējo problēmposmu novēršana, lai pārtrauktu izolāciju un nodrošinātu dabasgāzes pārvadi no Vidusjūras austrumdaļas (<i>CyprusGas2EU</i>)	2	CY	101,3
Bulgārijas pārvades sistēmas rekonstrukcija, modernizācija un paplašināšana; būvdarbi, 2. posms	3	BG	27,1
Inčukalna pazemes gāzes krātuves darbības uzlabošana	3	LV	44
KIP infrastruktūras projektu grupa 8.3., būvdarbi	3	PL, DK	214,9
Latvijas un Lietuvas starpsavienojuma uzlabošana, būvdarbi	3	LV, LT	4,8

Priekšlikuma nosaukums	KIP saraksts	Dalībvalsts	EISI finansējums (miljoni EUR)
Bulgārijas un Serbijas gāzes starpsavienojums (<i>IBS</i>), būvdarbi	4	BG	44,5
<i>Chiren</i> PGK paplašināšana (Bulgārija), būvdarbi	4	BG	77,9
Dienas izsūkņēšanas jaudas palielinājums, <i>Bilciurești</i> PGK	5	RO	38

II pielikums. To gāzes KIP karte, kuri saņēma EISI finansējumu būvniecībai

SDG terminālis	Gāzes reversā plūsma	Gāzes mezgls
Pazemes gāzes krātuve	Gāzes kompresoru stacija	Gāzes cauruļvads

Avots: Eiropas Komisija.

Saīsinājumi

ĀRP: ārkārtas rīcības plāns

CCUS: oglekļa uztveršana, izmantošana un uzglabāšana

EISI: Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments

ENTSOG: gāzes pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls

IEA: Starptautiskā Enerģētikas aģentūra [*International Energy Agency*]

KIP: kopīgu interešu projekts

KRI: kopīgais riska izvērtējums

Mlјrd. m³: miljardi kubikmetru

MWh: megavatstunda

NEKP: nacionālais enerģētikas un klimata plāns

PRP: preventīvās rīcības plāns

SDG: sašķidrināta dabasgāze

TEN-E: Eiropas enerģētikas tīkls

TTF: *Title Transfer Facility*

Glosārijs

Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments: ES instruments, no kura tiek sniegts finansiāls atbalsts ilgtspējīgas un savstarpēji saistītas infrastruktūras izveidei enerģētikas, transporta un informācijas un komunikācijas tehnoloģijas nozarēs.

Eiropas Savienības Energo regulatoru sadarbības aģentūra: ES aģentūra, kas ciešā sadarbībā ar dalībvalstu energoregulatoriem atbalsta elektroenerģijas un dabasgāzes iekšējā tirgus efektīvu darbību.

Gāzes pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls: asociācija, kas veicina ES dalībvalstu un citu tīklam piesaistīto valstu gāzes pārvades sistēmu operatoru sadarbību.

Izmaksu un ieguvumu analīze: ierosinātās rīcības aplēsto izmaksu salīdzinājums ar gaidāmajiem ieguvumiem.

Kopīgu interešu projekts: pārrobežu infrastruktūras projekts, ko Eiropas komunikāciju tīklu jomā paredzēts īstenot divām vai vairākām ES valstīm.

Pārvades sistēmas operators: organizācija, kas atbild par valsts vai reģionālo enerģijas pārvadi.

Piegādes drošība: resursa nepārtraukta pieejamību par pieņemamu cenu.

Pieprasījuma sarukums: gāzes vai citu preču pieprasījuma ilgtermiņa samazināšanās, reaģējot uz pastāvīgi augstām cenām vai ierobežotu piedāvājumu.

Sašķidrināta dabasgāze: dabasgāze, kas pārveidota šķidrā veidā uzglabāšanai vai transportēšanai.

Komisijas atbildes

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/sr-2024-09>

Laika grafiks

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/sr-2024-09>

Revīzijas darba grupa

ERP īpašajos ziņojumos tiek atspoguļoti rezultāti, kas iegūti, revidējot ES politikas jomas un programmas vai ar pārvaldību saistītus jautājumus konkrētās budžeta jomās. ERP atlasa un izstrādā šos revīzijas uzdevumus tā, lai tiem būtu pēc iespējas lielāka ietekme, proti, tiek ņemts vērā risks, kādam pakļauta lietderība vai atbilstība, attiecīgo ienākumu vai izdevumu apjoms, paredzamie notikumi, kā arī politiskās un sabiedrības intereses.

Šo lietderības revīziju veica ERP locekles *Joëlle Elvinger* vadītā I apakšpalāta “Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana”. Šo revīziju vadīja ERP loceklis *João Leão*, un revīzijas darbā bija iesaistīti locekļa biroja vadītāja *Paula Betencourt*, atbildīgā vadītāja *Florence Fornaroli*, darbuzdevuma vadītājs *Nicholas Edwards* un revidenti *Greta Kapustaite*, *Lorenzo Pirelli*, *Michal Szwed* un *Jonas Kathage*. Lingvistisko atbalstu sniedza *Agata Sylwestrzak*, *Paola Magnanelli* un *Janina Schmidt Maximo*. Grafiskā dizaina atbalstu nodrošināja *Giuliana Lucchese*.

No kreisās: *Giuliana Lucchese*, *Michal Szwed*, *Paola Magnanelli*, *Nicholas Edwards*, *João Leão*, *Paula Betencourt*, *Florence Fornaroli*, *Greta Kapustaite*, *Lorenzo Pirelli*.

AUTORTIESĪBAS

© Eiropas Savienība, 2024

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) atkalizmantošanas politiku nosaka ar [ERP Lēmumu Nr. 6-2019](#) par atvērto datu politiku un dokumentu atkalizmantošanu.

Ja vien nav norādīts citādi (piemēram, individuālās autortiesību norādēs), ERP saturs, kurš pieder ES, ir licencēts saskaņā ar šādu starptautisku licenci: [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licence](#). Tādējādi atkalizmantošana parasti ir atļauta, ja tiek sniegtas pienācīgas atsauces un norādītas visas izmaiņas. ERP satura atkalizmantošana nedrīkst sagrozīt tā sākotnējo nozīmi vai jēgu. ERP nav atbildīga par atkalizmantošanas sekām.

Jāsaņem papildu atļauja, ja konkrētā saturā attēlotas identificējamas privātpersonas, piemēram, ERP darbinieku fotoattēlos, vai ja tas ietver trešās personas darbu.

Ja šāda atļauja ir saņemta, tā atceļ un aizstāj iepriekš minēto vispārējo atļauju un skaidri norāda uz visiem izmantošanas ierobežojumiem.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder ES, var būt nepieciešams prasīt atļauju tieši autortiesību īpašniekiem.

8. attēls – ikonas: šie attēli ir izstrādāti, izmantojot [Flaticon.com](#) resursus. © *Freepik Company S.L.* Visas tiesības aizsargātas.

Programmatūra vai dokumenti, uz kuriem attiecas rūpnieciskā īpašuma tiesības, proti, patenti, preču zīmes, reģistrēti dizainparaugi, logotipi un nosaukumi, nav iekļauti ERP atkalizmantošanas politikā.

Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tīmekļa vietnēs, kas izvietotas domēnā europa.eu, ir atrodamas saites uz trešo personu tīmekļa vietnēm. Tā kā ERP šīs vietnes nekontrolē, iesakām rūpīgi iepazīties ar to privātuma un autortiesību politiku.

ERP logotipa izmantošana

ERP logotipu nedrīkst izmantot bez ERP iepriekšējas piekrišanas.

HTML	ISBN 978-92-849-2267-3	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/435150	QJ-AB-24-010-LV-Q
PDF	ISBN 978-92-849-2261-1	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/99716	QJ-AB-24-010-LV-N

Starptautiskā Enerģētikas aģentūra definē enerģētisko drošību kā “energoresursu nepārtrauktu pieejamību par pieņemamu cenu”. Krievijas iebrukums Ukrainā izraisīja gāzes piegādes un gāzes cenas pieņemamības krīzi Eiropas Savienībā. Tas bija kā tests gāzes piegādes drošības satvaram, un tā rezultātā ES līmenī tika pieņemti vairāki ar piegādes drošību saistīti pagaidu pasākumi, kas ļauj ES dažādot piegādi un atteikties no gāzes, ko piegādā pa Krievijas cauruļvadiem, tā vietā vairāk izmantojot sašķidrinātu dabasgāzi. Mēs konstatējam, ka ar ES satvaru gāzes piegādes drošība tika risināta nevienmērīgi un ka bieži vien nav iespējams uzskatāmi parādīt, vai ir sasniegti krīzes reaģēšanas mērķi. Pamatojoties uz saviem konstatējumiem, mēs iesakām Komisijai:

- pabeigt ES gāzes cenas pieņemamības sistēmas izstrādi;
- optimizēt dalībvalstu ziņošanu par gāzes piegādes drošību un pārskatīt reģionālās sadarbības struktūru;
- uzlabot kopīgu interešu projektu īstenošanas pārredzamību.

ERP īpašais ziņojums saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis: +352 4398-1

Uzziņām: eca.europa.eu/lv/contact

Timekļa vietne: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditors